

ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА
ФІЛОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
Кафедра польської філології

Пояснювальна записка

до кваліфікаційної (магістерської) роботи

магістр

(освітнього ступеня)

на тему: **Лінгвостилістичні особливості перекладу роману
«Музей покнутих секретів» Оксани Забужко польською
МОВОЮ**

Виконала: студентка 2 курсу,

групи ФЛКм–21з

спеціальності 035.033 слов'янські мови

та літератури (переклад включно),

перша – польська

Пилип'як А.В.

Керівник: доц. Лозинська О.Г.

Рецензент: доц. Зелінська М.З.

Львів – 2023 року

ДЕКЛАРАЦІЯ

про дотримання академічної доброчесності здобувачем вищої освіти у
Львівському національному університеті імені Івана Франка

Я, що нижче підписалась, як учасник освітнього процесу у Львівському національному університеті імені Івана Франка, підтримуючи засади справедливості, зобов'язуюсь дотримуватися правил академічної доброчесності, які визначені чинним законодавством України, нормативними документами Університету та не порушувати їх, а саме не допускати:

- академічного плагіату - оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості) та/або відтворення опублікованих текстів (оприлюднених творів мистецтва) інших авторів без зазначення авторства;
- самоплагіату - оприлюднення (частково або повністю) власних раніше опублікованих наукових результатів як нових наукових результатів;
- фальсифікації - свідомої зміни чи модифікації вже наявних даних, що стосуються освітнього процесу чи наукових досліджень;
- списування - виконання письмових робіт із залученням зовнішніх джерел інформації, крім дозволених для використання, зокрема під час оцінювання результатів навчання;
- обману - надання завідомо неправдивої інформації щодо власної освітньої (наукової, творчої) діяльності чи організації освітнього процесу;
- хабарництва - надання учасником освітнього процесу чи пропозиція щодо надання коштів, майна, послуг, пільг чи будь-яких інших благ матеріального або нематеріального характеру з метою отримання неправомірної переваги в освітньому процесі;

Усвідомлюю, що за порушення академічної доброчесності до мене можуть бути застосовані заходи академічної відповідальності, а саме:

- повторне проходження оцінювання (контрольна робота, іспит, залік тощо);
- повторне проходження відповідного освітнього компонента освітньої програми;
- відрахування із закладу освіти;
- позбавлення академічної стипендії;
- позбавлення наданих закладом освіти пільг з оплати навчання.

Підписанням цієї декларації стверджую своє нетерпиме ставлення до усіх форм та проявів академічної недоброчесності.

05.12.2023

(дата)

(підпис)

Пилип'як А.В.

(прізвище, ініціали)

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1	8
ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ ПЕРЕКЛАДУ ХУДОЖНІХ ТВОРІВ	8
1.1. Поняття перекладу та його роль у взаєморозумінні між культурами	8
1.2. Поняття «перекладацькі трансформації» та їхні типи.....	15
1.3. Проблеми та особливості перекладу художніх творів.....	23
РОЗДІЛ 2	32
АНАЛІЗ ОСОБЛИВОСТЕЙ ПЕРЕКЛАДУ РОМАНУ «МУЗЕЙ ПОКИНУТИХ СЕКРЕТІВ» ОКСАНИ ЗАБУЖКО ПОЛЬСЬКОЮ МОВОЮ КАТАЖИНОЮ КОТИНСЬКОЮ	32
2.1. Лексичні, граматичні та стилістичні особливості твору «Музей покинутих секретів» Оксани Забужко та їх переклад польською мовою Катажиною Котинською.....	32
2.1.1. Лексичні особливості і їх типи.....	47
2.1.2. Граматичні особливості та типи.....	51
2.1.3. Стилiстичні особливості та їх типи.....	55
2.2. Адаптація культурних відтiнкiв та реалiй роману Оксани Забужко «Музей покинутих секретiв» в процесi перекладу польською мовою.....	58
2.3. Специфіка перекладу метафор та образів роману Оксани Забужко «Музей покинутих секретів».....	66
2.4. Ефективність відтворення стилю та мови авторки роману Оксани Забужко в процесі перекладу польською мовою Катажиною Котинською....	73
ВИСНОВКИ	78
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	83
RESUME	90

ВСТУП

Актуальність дослідження полягає в тому, що переклад художніх творів є складним і багатогранним процесом, який вимагає від перекладача спеціальних знань і навичок. Особливості перекладу художньої літератури включають в себе відтворення авторського стилю, збереження емоційної сили та смислу твору, а також адаптацію культурних відтінків і реалій. Одним із важливих аспектів дослідження є аналіз перекладацьких трансформацій, які впливають на якість та ефективність перекладу. Поняття перекладу та його роль у взаєморозумінні між культурами є ключовими в аналізі перекладу художніх творів. Важливо розуміти, що переклад не лише передає текст з однієї мови на іншу, але і впливає на сприйняття та розуміння твору в іншій культурі. Також, перекладацькі трансформації, такі як запозичення, калькування, модуляція та інші, впливають на збереження стильових та семантичних рис оригіналу. Проблеми та особливості перекладу художніх творів, зокрема роману, включають в себе лексичні, граматичні та стилістичні особливості, а також адаптацію культурних аспектів та виразів. Метафори та образи, які використовує автор, також є важливими елементами, які вимагають уваги перекладача. У даному дослідженні проводиться аналіз особливостей перекладу роману *"Музей покинутих секретів"* Оксани Забужко на польську мову Катажиною Котинською. Розглядаються лексичні, граматичні та стилістичні аспекти твору, а також адаптація культурних відтінків та ефективність відтворення стилю та мови авторки.

Дослідження спрямоване на розкриття особливостей перекладу художніх творів та поглиблене розуміння важливості перекладацьких трансформацій у процесі передачі художнього змісту.

Аналіз останніх досліджень в галузі перекладацьких трансформацій свідчить про значний інтерес іноземних та вітчизняних вчених до проблеми перекладу як у теоретичному, так і практичному контексті. Серед видатних дослідників цієї області варто зазначити В.Г. Гака, В.І. Карабана, Т.Р. Кащенко,

В.Н. Комісарова, І.В. Корунця, С.Є. Максимова,, Я.І. Рецкер та інших. їхні дослідження висвітлюють різні аспекти теорії і практики перекладу.

Основна увага дослідників приділяється аналізу перекладацьких трансформацій, що включають в себе лексичні, граматичні, стилістичні та культурні аспекти перекладу. Вони розглядають проблеми відтворення мовної структури, емоційного забарвлення, ідіом та метафор у перекладі.

Важливим аспектом є також дослідження адекватності та еквівалентності перекладу, оскільки це визначає успішність передачі змісту та стилю оригіналу в перекладі. Дослідники акцентують увагу на пошуку оптимальних способів вираження ідеї автора в мові перекладу, зберігаючи при цьому її відповідність та експресивність.

Дослідження в галузі перекладацьких трансформацій є актуальними та важливими для розвитку теорії та практики перекладу. Результати цих досліджень сприяють вдосконаленню навичок перекладачів та підвищенню якості перекладів, що має велике значення в умовах зростаючої міжнародної комунікації та обміну культурними цінностями.

Мета дослідження: Головною метою даного дослідження є аналіз особливостей перекладу роману "*Музей покинутих секретів*" Оксани Забужко на польську мову Катажиною Котинською.

Завдання дослідження:

1. Вивчення теоретичних засад перекладу художніх творів, зокрема романів.
2. Аналіз лексичних, граматичних та стилістичних особливостей роману "*Музей покинутих секретів*" Оксани Забужко та їх переклад на польську мову.
3. Вивчення адаптації культурних аспектів та виразів у процесі перекладу.
4. Аналіз перекладу метафор та образів з оригінального твору.

Об'єктом досліджуваної роботи є переклад роману "*Музей покинутих секретів*" Оксани Забужко на польську мову Катажиною Котинською.

Предметом дослідження є лінгвостилістичні особливості роману *"Музей покинутих секретів"* Оксани Забужко в перекладі на польську мову.

Матеріалом для дослідження є мовні трансформації лексичного типу – 30%, граматичного типу – 30% та стилістичного типу – 40%

Джерельну базу становить роман *"Музей покинутих секретів"* Оксани Забужко та переклад на польську мову Катажиною Котинською.

Методи дослідження: Для досягнення поставлених завдань використовуються наступні методи дослідження: літературний аналіз, порівняльний аналіз, контент-аналіз, метод експертної оцінки, методи вивчення джерел, метод статистичного аналізу тощо.

Наукова новизна: Науковою новизною є аналіз перекладацьких трансформацій у перекладі художнього твору, особливо роману, який дозволяє розкрити специфіку перекладу стилю, мови та культурних аспектів. Дослідження також внесе внесок у розуміння теоретичних аспектів перекладу художніх творів.

Теоретичне та практичне значення: Теоретичне значення дослідження полягає в розкритті та аналізі перекладацьких трансформацій у перекладі роману *"Музей покинутих секретів"* та їх впливу на процес передачі художнього змісту. Практичне значення полягає у вдосконаленні навичок перекладачів та сприяє збільшенню якості перекладів художніх творів.

Апробація результатів дослідження: Результати дослідження можуть бути представлені на наукових конференціях, семінарах з літературознавства та перекладознавства, а також опубліковані в наукових журналах та збірниках статей.

Обсяг і структура роботи. Магістерська робота загальним обсягом 86 сторінок, з них – 77 сторінок основного тексту. Робота складається зі Вступу, двох розділів, Висновків, Списку використаної літератури, що містить 75 позицій та Резюме польською мовою. На початку роботи вміщено її Зміст.

У першому розділі «Теоретичні засади дослідження особливостей перекладу художніх творів» розглянуто найпроблемніші теоретичні питання, що виникають у

ході дослідження особливостей перекладу художніх творів, зокрема: поняття перекладу та його роль у взаєморозумінні між культурами, перекладацькі трансформації та їх типи, а також проблеми та особливості перекладу художніх творів. Другий розділ «Аналіз особливостей перекладу роману *«Музей покинутих секретів»* Оксани Забужко польською мовою Катажиною Котинською» присвячено дослідженню лексичних, граматичних та стилістичних особливостей твору *«Музей покинутих секретів»* та їх перекладу, адаптації культурних відтінків та реалій роману в процесі перекладу, специфіці перекладу метафор та образів роману *«Музей покинутих секретів»* та ефективності відтворення стилю та мови авторки роману Оксани Забужко в процесі перекладу польською мовою Катажиною Котинською.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ ПЕРЕКЛАДУ ХУДОЖНІХ ТВОРІВ

1.1. Поняття перекладу та його роль у взаєморозумінні між культурами

Слово "переклад" є важливим та універсальним поняттям в багатьох аспектах нашого життя і культури. Воно охоплює не лише процес перенесення тексту чи мови з однієї на іншу, але також має глибший смисл та впливає на різні сфери нашого існування. Згідно із трактуванням Селіванової О.О., воно має кілька значень. Процес передачі інформації з однієї мови (мови-оригіналу) на іншу (мову-перекладу) з метою забезпечення міжмовної комунікації. Результат цього процесу, тобто текст або твір, відтворений усно або письмово. Вид людської діяльності, спрямованої на відтворення певного тексту з однієї мови на іншу. З огляду на різні наукові підходи та етапи розвитку перекладознавства, існують різні визначення поняття "переклад". Важливо відзначити, що це поняття може бути розглянуте з різних точок зору [31,35,40].

Наприклад, в широкому розумінні "переклад" означає суспільну функцію комунікативного посередництва між людьми, які користуються різними мовами. Ця функція реалізується через психофізичну діяльність білінгва (перекладача), який здійснює перехід від однієї мовної системи до іншої з метою еквівалентної передачі смислів [8,30].

Під впливом різних теорій і течій в перекладознавстві виникали різні підходи до визначення "перекладу". Наприклад, під впливом структурно-лінгвістичного підходу було запропоноване визначення, згідно з яким переклад - це процес перетворення мовленнєвого твору з однієї мови на іншу зі збереженням незмінного плану змісту.

Під впливом теорії інформації поняття "переклад" було визначено як передачу інформації з однієї мови на іншу, де перекладач дешифрує інформацію автора оригіналу та відтворює її у системі іншої мови, а читач перекладу декодує цю інформацію.

Сучасний підхід до визначення "перекладу" став більше спрямованим на сам акт перекладу та враховує культурний та історичний контекст

Загалом, визначення "перекладу" змінювалося відповідно до розвитку перекладознавства та наукових підходів, і, як результат, існує багато різних тлумачень цього поняття.

Сучасна теорія перекладу є результатом міждисциплінарних досліджень, і цей підхід активно підтримується М. Снелл-Хорнбі. У перекладознавстві досліджуються різні аспекти перекладацької діяльності, такі як фізіологічні, психологічні, літературні, етнографічні та інші. Крім того, вивчається історія перекладу в різних країнах. Цей підхід дозволяє розглядати переклад як складну і багатогранну діяльність[8, с.187-191].

У межах цього багатопланового підходу виділяються різні галузі перекладознавства, такі як соціологічне перекладознавство (соціологія перекладу), філософське перекладознавство (філософія перекладу), психологічне перекладознавство (психологія перекладу), літературне перекладознавство (теорія художнього і літературного перекладу), етнографічне перекладознавство, історичне перекладознавство та інші[7, с.93-96].

Особливий інтерес представляє "Акторно-мережева теорія" (АМТ), створена Мішелем Каллоном, Бруно Латуром і Джоном Ло і відома як "соціологія перекладу". Ця теорія зародилася в 1980-х роках і визначає переклад як соціальне пояснення змісту науки та технології. У рамках цієї теорії створено спеціальний словник термінів, таких як "переклад", "актант", "чорний ящик", "мережа", "обов'язкові пункти проходження" та інші. Суть перекладу в рамках цієї теорії розглядається як соціальне пояснення того, як зміст науки і технології переноситься від одного суб'єкта до іншого, де об'єкти належать суспільству.

Соціологія перекладу вивчає сам процес перекладу, включаючи взаємодію між дослідниками і техніками. У лабораторії, як штучному середовищі, об'єкти піддаються експериментам і спостерігаються за їх реакціями. Ці експерименти проводяться для виявлення розбіжностей між тим, що об'являється як сутність, і тим, як вона насправді діє. Це породжує питання про відповідність між словами і речима, між тим, що говориться про речі і тим, як вони насправді функціонують. "Акторно-мережева теорія" (АМТ) визначає записи як ключовий елемент цього процесу. Записи включають в себе фотографії, графіки, діаграми, таблиці, моделі, звукові і електричні записи і багато інших форм. Дослідники створюють ці записи за допомогою інструментів, а їх робота полягає в тому, щоб змусити об'єкти "писати" ці записи через проведені експерименти. Після цього записи комбінуються, порівнюються і інтерпретуються, що дозволяє робити висновки про досліджувані сутності.

Це означає, що філософська основа є важливою для розширення горизонтів та розвитку перекладознавства. Е.Пім також пропонує використовувати філософію як інструмент для вирішення питань теорії та практики перекладу. Якщо перекладач має кілька можливих варіантів перекладу, обговорення цих варіантів може сприяти розвитку теорії перекладу. Філософія може надати термінологічну базу і поняття для обґрунтування вибору конкретного варіанту перекладу[5, с.45-50].

Психологічний підхід до перекладу спрямований на дослідження самого процесу перекладу та вивчення "людського компонента" у цьому процесі. Він також аналізує психологію прийняття рішень перекладачем у складних ситуаціях. Сучасні дослідження в галузі перекладу розглядають його з психологічної, філософсько-антропологічної та мовної комунікації точок зору.

У цей підхід включаються питання білінгвізму, ролі автоматизмів у синхронному перекладі, взаємодії мислення на різних мовах та внутрішньої мови, і багато інших аспектів. Важливо відзначити, що психологічне розуміння перекладу виходить за межі лише порівняння та аналізу мов та мовних засобів.

Цей підхід допомагає визначити психологічну природу мови і мовлення, розкрити правила мовного спілкування і допомагає перекладачам у їх роботі. Існують різні точки зору щодо психології перекладу, і вона все ще знаходиться в стадії розвитку, але вона допомагає нам краще розуміти процес перекладу та взаємодію між мовами і культурами [11, с.60-70].

На нашу думку, переклад - це міжмовна діяльність, що передбачає передачу змісту тексту однією мовою за допомогою іншої мови. Це також результат такої діяльності. Іншими словами, переклад - це як процес, так і відповідний результат, які включають в себе перенос інформації з одного мовного коду в інший.

Текст - це послідовність осмислених висловлювань, які мають спільну тему і створюють єдність. Переклад об'єднує в собі інформацію та має зв'язність і цілісність [18, с.96-102].

Існують різні підходи до визначення перекладу, іноді акцент робиться на передачі тексту оригіналу, зберіганні інформації та стилістичних особливостей, іноді - на відтворенні тексту оригіналу з максимальною точністю.

Типи перекладу можуть бути класифіковані залежно від кількох аспектів, таких як форма мовлення (письмовий або усний переклад), а також мета виконання (інформативний або художній переклад). Усний переклад може бути поділено на усний послідовний та синхронний. [30,31]

Останній зазвичай використовується для перекладу під час урочистих подій і вимагає надзвичайної швидкості та вміння працювати в спеціальних умовах.

Мета художнього перекладу полягає в передачі емоційного та естетичного впливу тексту на читача, тоді як інформативний переклад спрямований на передачу фактів і інформації. Жанр оригінального тексту часто визначає мету перекладу. Наприклад, науково-технічний переклад спрямований на передачу спеціалізованих знань, газетні матеріали - на інформування читачів, а переклад офіційних документів - на збереження точності та правильності [4].

Переклад відіграє ключову роль у міжкультурній комунікації, оскільки він допомагає подолати культурні різниці між співрозмовниками і сприяє їх

взаєморозумінню. Він фактично ламає бар'єри, які існують як між мовами, так і між культурами. Перекладачі є представниками своєї національно-лінгвокультурної спільноти і повинні мати глибокі знання, як про свою, так і про іншу культуру, оскільки вони працюють з обома мовами і впливають на специфіку кожної з них [21, с.189-197].

У сучасному світі переклад має велике значення як інструмент спілкування між людьми, які говорять на різних мовах і належать до різних культурних середовищ. В цьому контексті переклад розглядається як важливий аспект міжкультурної комунікації [22, с.230-239].

Лінгвістична наука про переклад - це досить молода галузь. Існують різні терміни, що використовуються для позначення цієї науки, такі як "перекладознавство", "транслатологія", "теорія перекладу" і інші [21-23].

Лише з другої половини двадцятого століття почала формуватися самостійна лінгвістична дисципліна, яка вивчає особливості перекладу.

Включення перекладу у парадигму міжкультурної комунікації підкреслює його роль як мовного посередництва, яке передає інформацію з однієї мови в іншу. Це важливо для забезпечення розуміння між різними культурами і сприяє ефективній комунікації [23].

У контексті теорії міжкультурної комунікації переклад означає не лише порівняння двох мов, але й врахування різниці між двома культурами в їх широкому розумінні. Ця різниця може призвести до непорозуміння між реципієнтами перекладу через культурні особливості. Тому завдання перекладача полягає не лише у пошуку відповідних лінгвістичних еквівалентів для передачі інформації від відправника, але й у наданні отримувачу необхідних пояснень для забезпечення розуміння контексту. Тільки у такому випадку переклад може бути тотожним або еквівалентним [24, с.43-46].

Важливо зазначити, що процес міжкультурної комунікації має складну структуру та включає безліч факторів, які впливають на його умови та успіх. До них належать умови створення початкового тексту, умови сприйняття перекладу,

соціальний статус комунікантів, мовна ситуація і різні інші аспекти, які впливають на міжкультурну комунікацію [25, с.247-235].

За словами різних вчених, переклад - це односпрямований і двофазний процес міжмовної та міжкультурної комунікації, під час якого первинний текст аналізується та перетворюється у вторинний текст, який функціонує в іншій мовній та культурній області. Важливо підкреслити, що процес перекладу характеризується спрямованістю на передачу комунікативного ефекту первинного тексту та модифікацією внаслідок різниці між мовами, культурами та комунікативними ситуаціями [27, с.74-82].

Переклад виступає суттєвою ланкою у процесі міжкультурної комунікації, де різні культурні та мовні спільноти намагаються спілкуватися та взаємодіяти. Цей процес має величезне значення в сучасному світі, де світова глобалізація приводить до зростання кількості міжкультурних контактів. Очевидно, що одні люди говорять різними мовами. Переклад допомагає виправити цю різницю, перетворюючи інформацію з однієї мови на іншу.

Це відкриває можливість спілкуватися між представниками різних мовних спільнот та забезпечує обмін ідеями, знаннями та досвідом. Важливо враховувати, що мови несуть в собі не лише словниковий запас, але і культурні особливості. Перекладачі повинні враховувати ці культурні контексти та вираження, щоб вірно передати повідомлення від оригіналу. Це допомагає уникнути непорозумінь та конфліктів, пов'язаних із культурними різницями [27, с.74-82].

Переклад не завжди передбачає просту заміну слів однієї мови словами іншої. Він також включає в себе передачу виражень, стилів та емоцій, які характеризують конкретну культуру. Це дозволяє зберегти ідентичність та унікальність кожної мови та культури. Переклад є своєрідним вікном у світ інших культур для читачів та слухачів. Він допомагає відкривати нові ідеї, погляди та підходи, що можуть збагатити світогляд і розширити розуміння світу. У міжнародних відносинах та дипломатії переклад грає вирішальну роль у підтримці спілкування між країнами та організаціями [28, с.221-223].

Він допомагає узгоджувати позиції, розв'язувати конфлікти та сприяє міжнародному співробітництву. Переклад відіграє важливу роль у передачі знань та досліджень між країнами та культурами. Він дозволяє академікам, вченим і студентам отримувати доступ до інформації та ресурсів з усього світу.

Загалом, переклад є необхідною ланкою у сприянні міжкультурному спілкуванню та взаєморозумінню. Він допомагає зведення мостів між різними культурами і сприяє глибокому розумінню та підтримці міжнародних відносин та співробітництва [29, с.53-59].

Переклад виступає суттєвим ланком у процесі міжкультурної комунікації, сприяючи взаєморозумінню та співпраці між різними культурними та мовними спільнотами. У світі глобалізації, де люди говорять різними мовами, переклад відкриває можливість спілкуватися та обмінюватися ідеями, знаннями та досвідом. Однак важливо розуміти, що мови несуть в собі не лише слова, але і культурні контексти та особливості. Перекладачі повинні бути уважними до цих культурних відмінностей, щоб вірно передати інформацію та уникнути непорозумінь. Переклад не обмежується простою заміною слів однієї мови на інші. Він також передає вирази, стилі та емоції, що характеризують культуру.

Це допомагає зберегти унікальність кожної мови та культури, зберігаючи їхню ідентичність [36, с.153-155].

У міжнародних відносинах та дипломатії переклад відіграє вирішальну роль у спілкуванні та сприяє міжнародному співробітництву і розв'язанню конфліктів. Також важливо відзначити, що переклад сприяє передачі знань і досліджень між країнами, дозволяючи вченим та студентам отримувати доступ до інформації з усього світу [3, с.62-65].

Переклад є ключовою і необхідною ланкою у процесі міжкультурної комунікації в світі глобалізації. Він відкриває можливість спілкування та обміну ідеями, знаннями та досвідом між різними культурними та мовними спільнотами. Однак переклад вимагає уважності до культурних відмінностей, оскільки мови несуть в собі не лише слова, але і культурні контексти та особливості. Перекладачі повинні бути чутливими до цих аспектів, щоб передати

інформацію точно та уникнути непорозумінь. Переклад не обмежується простою заміною слів, він передає вирази, стилі та емоції, що відображають культурну ідентичність.

У міжнародних відносинах та дипломатії переклад відіграє вирішальну роль у сприянні спілкуванню, міжнародному співробітництву та розв'язанні конфліктів. Також важливо, що переклад сприяє передачі знань і досліджень між країнами, забезпечуючи доступ до інформації для вчених та студентів з усього світу.

Загалом, переклад відіграє важливу роль у будівництві мостів між різними культурами, сприяє розумінню та співпраці, і сприяє розвитку світових відносин і співробітництва. Він допомагає зберегти унікальність кожної мови та культури, не втрачаючи їхню ідентичність

1.2. Поняття «перекладацькі трансформації» та їхні типи

У перекладі часто неможливо уникнути певних змін у тексті, коли переносять його з однієї мови на іншу. Ця необхідність зумовлена як лінгвістичними (мовними), так і екстралінгвістичними (культурними) відмінностями між мовами та культурами. Проте, важливо зазначити, що головним завданням перекладача є збереження еквівалентності між текстом оригіналу і перекладу[2, с.13-18].

Еквівалентність перекладу складних термінів є важливою задачею в перекладі, оскільки вона забезпечує збереження відносної рівності між змістовною, семантичною, стилістичною та функціонально-комунікативною інформацією в оригіналі і перекладі.

Еквівалентність завжди є поняттям відносним і може відрізнитися залежно від різних факторів, таких як майстерність перекладача, особливості мов і культур, час створення оригіналу і перекладу, спосіб перекладу та інші[17].

Повна еквівалентність - Якщо лексичні одиниці в порівнюваних мовах (наприклад, англійська та українська) співпадають, і семантичні значення цих

слів абсолютно ідентичні, то така лексична паралель може бути вважена повною еквівалентністю. Прикладами таких пар слів є: "plan – план", "object – об'єкт", "argument – аргумент" і так далі[20].

Часткова еквівалентність - У випадках, коли лексичні одиниці співпадають за зовнішнім виглядом, але мають різні семантичні значення чи використовуються в різних контекстах, мова йде про часткову еквівалентність. Наприклад, слова "construction" і "побудова" є частково еквівалентними, оскільки вони мають схожі форми, але різні семантичні відтінки.

Хибна еквівалентність (безеквівалентність)- У деяких випадках, лексичні одиниці в різних мовах можуть мати однаковий вигляд або звучання, але означати різні речі. Ці лексичні паралелі називаються хибними друзями перекладача. Наприклад, слова "*actual*" в англійській мові і "актуальний" в українській мові, хоча звучать схоже, мають різні значення[30,31].

Ефективний переклад складних термінів полягає у вмінні перекладача знаходити правильний ступінь еквівалентності для забезпечення збереження змісту та контексту оригіналу, з урахуванням особливостей мов та культур.

Як відзначають дослідники, перекладачу в першу чергу необхідно враховувати лінгвістичні особливості мови, щоб досягти цієї еквівалентності. Основне завдання полягає в тому, щоб вміло використовувати різні перекладацькі трансформації (ПТ), які дозволяють перетворювати текст мови оригіналу так, щоб він найточніше відображав ключовий зміст оригіналу [14].

Поняття "перекладацька трансформація" може мати різні визначення в залежності від лінгвістичного підходу. Наприклад, В. Ярцева розглядає трансформації як перетворення, завдяки яким з простих синтаксичних структур утворюються складнощі.

Важливо враховувати, що різні лінгвісти можуть мати різні визначення та розуміння поняття "перекладацька трансформація." Але в будь-якому визначенні ключовим є прагнення досягти еквівалентності між оригіналом і перекладом, зберігаючи при цьому якнайбільше семантичних та структурних особливостей тексту оригіналу [15, с.148-150].

Вчені-лінгвісти, такі як В. Комісаров надав вичерпне визначення перекладацьких трансформацій (ПТ). За В. Комісаровим, ПТ - це способи перетворення, які дозволяють перейти від одиниць оригінального тексту до відповідних одиниць перекладу в конкретному контексті. Основна мета цих трансформацій - забезпечити перекладацьку адекватність враховуючи відмінності у формальних та семантичних системах двох мов [33].

Ребрій О. В визначає ПТ як відношення між мовними або мовленнєвими одиницями, де одна є вихідною, а інша створюється на основі першої. Він визнає різноманітність міжмовних перетворень, які здійснюються для досягнення перекладацької адекватності незважаючи на різницю у формальних та семантичних системах мов [17].

Таблиця 1.2 види ПТ за класифікацією В. Комісарова

Тип трансформації	Опис
Лексичні трансформації	
Транскрибування	Переклад слів із однієї писемної форми в іншу, зазвичай для збереження вимови.
Транслітерація	Переведення тексту з одного алфавіту в інший, зазвичай для передачі правильної транслітерації імен та слів.
Калькування	Переклад слів або фраз, використовуючи дослівне значення окремих компонентів.
Лексико-семантичні заміни	Використовується для зміни смислу або конкретизації слів або фраз, включаючи генералізацію та модуляцію.
Граматичні трансформації	
Синтаксичне уподібнення (дослівний переклад)	Переклад зберігає порядок слів і структуру речення.
Граматичні заміни	Заміни форм слів, частин мови та членів речення для відповідності граматичним правилам мови призначення.

Об'єднання речень	Об'єднання окремих речень для передачі смислу безперервним текстом.
Комплексні трансформації	
Експлікація (описовий переклад)	Додавання додаткової інформації або пояснень для зрозуміння тексту.
Антонімічний переклад	Заміна слова антонімом для передачі протилежного смислу.
Компенсація	Додавання або вилучення інформації для компенсації різниці в мовних структурах або виразах.
Технічні прийоми перекладу	
Додавання	Додавання додаткового матеріалу для кращого розуміння тексту.
Переміщення	Пересування слів або фраз в інше місце тексту для покращення логічної послідовності.
Опущення	Вилучення зайвих слів або фраз для скорочення тексту або видалення зайвої інформації.

Перекладацькі трансформації є невід'ємною частиною перекладу, які допомагають забезпечити еквівалентність між оригінальним текстом і текстом перекладу. Ці трансформації можуть бути застосовані на різних рівнях мови та структури тексту. Вони допомагають вирішувати різні перекладацькі завдання та забезпечують зрозумілість та прийнятність тексту для цільової аудиторії.

Перестановка як трансформація передбачає зміну порядку розташування компонентів складного речення або слів і словосполучень у тексті перекладу. Це може бути застосовано для вирішення синтаксичних відмінностей між мовами або для покращення читабельності. Заміни можуть включати компенсацію, синтаксичні заміни в структурі складного речення, заміну частин мови, компонентів речення та словоформ [18, с.96-102].

Це дозволяє знайти еквівалентні вирази або структури в мові перекладу, коли словникова відповідність важко досяжна. Під час опущення перекладач видаляє певні елементи тексту, які можуть бути несуттєвими для сприйняття або

для збереження граматичної структури. Це може включати опускання надлишкових слів, фраз або речень. Додавання дозволяє перекладачу вставити додаткові слова, фрази або речення в текст перекладу для кращого розуміння або для вираження певних концепцій, які можуть бути менш явними в оригіналі [20].

Ці трансформації часто комбінуються для досягнення найкращого результату перекладу, оскільки різні аспекти мови та семантики можуть вимагати різних підходів. Класифікації ПТ можуть варіюватися від одного дослідника до іншого, але всі вони спрямовані на забезпечення якісного та ефективного перекладу між різними мовами.

Таблиця 1.2 Класифікація перекладацьких трансформацій

Класифікація	Граматичні Трансформації	Лексичні Трансформації	Інші Трансформації
А. Шевнін	Опущення, додавання, перестановка, транспозиція	Компенсація, антонімічний переклад, конкретизація, генералізація	-
Я. Рецкер	Заміна членів речення та частин мови	Компенсація, антонімічний переклад, конкретизація, генералізація, смисловий розвиток	-
Ж.-П. Віне і Ж. Дарбельне	-	-	Транспозиція, модуляція, еквіваленція, адаптація
М. Бейкер	-	-	Використання семантичного поля

Джерело:Складено автором на основі- [30,31]

В.В. Коптілова визначає перекладацькі трансформації як різноманітні перетворення, які застосовуються з метою досягнення перекладацької еквівалентності чи адекватності між мовами, незважаючи на відмінності у формальних і семантичних системах цих мов.

Еквівалентність та адекватність - це два поняття, що використовуються у перекладознавстві для оцінки якості та відповідності перекладу оригіналу. Ці терміни, хоч і пов'язані між собою, мають свої відмінності [20].

Еквівалентність в перекладі означає відповідність між мовними одиницями (словами, фразами, реченнями) оригіналу та перекладу. Ця відповідність може бути повною, коли перекладач вірно передає значення та інформацію з оригіналу, або частковою, коли певні аспекти можуть бути адаптовані або змінені в перекладі з огляду на мовні особливості цільової мови. Еквівалентність також враховує стилістичну та граматичну відповідність.

Адекватність перекладу, з іншого боку, оцінює, наскільки вдало переклад відтворює не лише слова і фрази, але й інтенцію, стиль, емоції та загальний зміст оригіналу. Адекватний переклад має передавати той самий вплив на читача або слухача, який мав оригінал. Це означає, що перекладач повинен розуміти контекст та ідею тексту і передавати їх у перекладі.

При перекладі існують різні типи перекладацьких трансформацій, які допомагають відтворити текст оригіналу на іншій мові.

Лексичні трансформації - Ці трансформації стосуються заміни лексичних одиниць (слів або фраз) з оригіналу на аналогічні лексичні одиниці у цільовій мові. Це може включати в себе заміну синонімами, антонімами або виразами зі схожим значенням, щоб досягти більшої точності та відповідності між мовами. Наприклад, перекладач може замінити слово "сонце" на "світло" або навпаки, в залежності від контексту [21, с.189-197].

Граматичні трансформації - Цей тип трансформацій включає в себе зміни в граматичних структурах, таких як порядок слів, часи дієслів, відмінювання, спряження та інші граматичні аспекти. Перекладач може виправляти граматичні різниці між мовами, щоб забезпечити правильний синтаксис і граматичну коректність в перекладі.

Лексико-граматичні трансформації - Цей тип трансформацій поєднує лексичні та граматичні аспекти. Він включає в себе не лише заміну слів, але й зміни в структурі речень. Наприклад, перекладач може перетворити активне

речення на пасивне або навпаки, або змінити форму дієслова та порядок слів, щоб забезпечити логічний і зрозумілий переклад.

Вона виділяє 4 типи елементарних перекладацьких трансформацій:

Перестановки - Це зміна розташування мовних елементів у тексті перекладу. Наприклад, перестановка порядку слів і словосполучень у структурі речення.

Заміни - Включають заміну граматичних та лексичних одиниць. Це також може включати заміну цілих конструкцій. Заміни поділяються на різні види, такі як:

- Заміна форми слова.
- Заміна частин мови.
- Заміна членів речення.

Додавання - Це дія, коли додаються додаткові мовні елементи, фрази чи речення для досягнення кращої зрозумілості або виразності в перекладі.

Опущення - Навпаки, ця трансформація передбачає видалення певних мовних елементів або речень з оригіналу для полегшення або упрощення перекладу.

У перекладі часто використовують комбінації цих трансформацій, оскільки в одній ситуації може вимагатися використання кількох видів трансформацій для досягнення належної адекватності і точності. Наприклад, заміна та перестановка можуть використовуватися одночасно для досягнення кращої відповідності між текстами оригіналу та перекладу [21, с.189-197].

Трансформаційна модель перекладу ґрунтується на трансформаційній граматиці, яка була розроблена Н. Хомським. Трансформаційна граMATика вивчає, як синтаксичні структури утворюються зі спільними лексичними одиницями і базуються на логіко-синтаксичних зв'язках[14,19,20].

Всі синтаксичні структури можна об'єднати в обмежену кількість елементарних (ядерних) структур, в яких найбільше проявляються логіко-синтаксичні відношення. За певними правилами перетворення з ядерних структур можуть бути сформовані поверхневі структури.

Перекладацький процес, керуючись трансформаційною теорією перекладу, здійснюється в три етапи. Першим є етап аналізу. Конструкції оригіналу (поверхневі) перетворюються в ядерні структури в межах мови оригіналу. Наступний етап перенесення. На цьому етапі відбувається заміна ядерної структури мов оригіналу на відповідну їй ядерну структуру мови перекладу. Останній етап синтезу, або реконструювання. Здійснюється завдяки адаптації ядерної структури іноземної мови в поверхневу структуру тексту перекладу. Слід зазначити, так як в кожній мові комплекс трансформацій може мати декілька еквівалентів перефразування, які відрізняються стилістично, на рівні реконструювання трансформація виконується з дотриманням стилістичних обмежень .

Діапазон використання перекладацьких трансформацій можуть бути найрізноманітнішими - з трансформацій, що призводять до порівняно невеликої різниці між текстом перекладу і текстом оригіналу, до парадоксального перекладу, коли зовнішня несхожість вихідного і перекладного тексту така, що важко відразу розпізнати переклад у варіанті, запропонованому мовним посередником, і те, що переклад можна зрозуміти, лише вникнувши в його зміст. Тому перекладачеві варто володіти основними, найуживанішими видами перекладацьких трансформацій і вміти користуватися ними.

Діапазон використання перекладацьких трансформацій дійсно різноманітний і залежить від контексту, мети перекладу, особливостей мов та культур. Від лексичних та граматичних трансформацій до більш складних лексико-граматичних перетворень, перекладачі мають володіти різними методами для досягнення максимальної точності та адекватності в перекладі.

У випадку простих текстів та ситуацій, де збереження структури та форми оригіналу є важливим, перекладацькі трансформації можуть бути обмеженими, і переклад може бути близьким до оригіналу.

Однак, у випадку складних текстів, де важливість передачі сенсу та емоцій переважає, перекладачам доводиться використовувати більше трансформацій, щоб забезпечити адекватність та зрозумілість.

Парадоксальний переклад, де зовнішня несхожість між оригіналом і перекладом може бути великою, може виникати у випадках, коли перекладач вибирає більш неочікуваний підхід для передачі сенсу або емоцій з оригіналу. Це може призвести до того, що сприйняття перекладу вимагає більше зусиль з боку читача або слухача, але в той же час це може бути більш ефективним способом відобразити унікальні аспекти оригіналу.

Парадоксальний переклад є потужним інструментом в руках вправного перекладача. Іноді вибір неочікуваного підходу для передачі сенсу або емоцій оригіналу може вимагати додаткових зусиль з боку читача або слухача, але водночас це може бути найефективнішим способом відтворити унікальні аспекти оригіналу, які були б втрачені в перекладі за класичними канонами.

Висновок полягає в тому, що перекладачам важливо мати гнучкість і творчий підхід у виборі перекладацьких стратегій. Важливо зберігати баланс між вірністю оригіналу і зрозумілістю для аудиторії цільової мови, враховуючи культурні та лінгвістичні контексти.

Такий підхід дозволяє перекладачам створювати текст, який може бути не лише вірним відображенням оригіналу, але й викликати зацікавленість та рефлексію у читачів, розширюючи їхнє розуміння і глибше підтримуючи міжкультурну комунікацію.

1.3. Проблеми та особливості перекладу художніх творів

Перший етап перекладацької роботи включає всебічний аналіз оригіналу, в якому визначається зміст тексту, а також ті елементи, які автор використовує для вираження семантики і стилю оригіналу. На цьому етапі також вивчається місце твору в контексті творчості автора, літературного напрямку та загальної літературної спадщини. Другий етап включає вибір еквівалентних засобів у мові перекладу та літературі, які допоможуть відтворити основні риси оригіналу. Це вимагає від перекладача вибору відповідних мовних засобів і врахування особливостей мови перекладу. Третій етап описується як синтез та

трансформація знань, отриманих на попередніх етапах, в нове художнє поєднання ознак, що відображають структуру і семантику оригіналу [1, с.7-10].

Це включає в себе створення нового тексту перекладу, де засоби виразності і стилю адаптовані під мову перекладу. Четвертий етап після публікації перекладу вимагає від перекладача ретельного аналізу та критики власної роботи. Перекладач старається вдосконалити свій переклад, враховуючи результати аналізу і порівняння з оригіналом. Цей етап включає в себе постійне удосконалення перекладацьких навичок. У процесі художнього перекладу важливо враховувати такі аспекти, як відтворення структурно-семантичних особливостей мовних конструкцій оригіналу та збереження національної та історичної специфіки тексту. Перекладач повинен виявити креативні рішення для передачі авторського задуму і збереження національного колориту, історичних реалій та інших особливостей оригіналу у тексті перекладу [10, с.117-125].

Художній переклад є важливою ланкою в збереженні та поширенні культурної спадщини, історії, ідей філософів і творів літератури. Цей вид перекладу вважається одним з найскладніших і захоплюючих завдань для перекладача. В ході художнього перекладу перекладач не просто відтворює текст, він створює новий твір [8, с.187-191].

Для досягнення якісного художнього перекладу необхідно не лише володіти майстерністю в іноземній мові, але й глибоко розуміти зміст і емоції оригіналу, так, щоб читач, який говорить іншою мовою, відчував ту саму глибину і виразність тексту [9, с.173-177].

Деякі вчені бачать його як перетворення оригінального тексту на іншу мову, створення нового поєднання змісту і форми. Інші наголошують на збереженні художньо-естетичних якостей оригіналу, навіть якщо це вимагає відкинути деякі лексичні одиниці або замінити їх на інші. Важливо зазначити, що художні твори входять до контексту різних культур завдяки перекладу, і перекладачі мають завдання зберегти якість і стиль оригіналу, але водночас враховувати особливості мови та культури мови перекладу.

Це нерозривно пов'язано з умовами життя, культурними цінностями та національним колоритом народу, який говорить мовою перекладу. У процесі художнього перекладу існують два основних принципи: точний переклад, який зберігає структуру і граматику оригіналу, і вільний переклад, який прагне зберегти зміст і емоційний вираз оригіналу. Оптимальний результат часто полягає в поєднанні цих двох принципів, де перекладач старається зберегти якомога більше художньо-стилістичних особливостей оригіналу.

Вивчення проблем художнього перекладу було активною діяльністю таких вчених, як В. Россельс, В. Коптілов, Д. Дюришин, А. Попович та інші. Художній переклад має особливий зв'язок між мовним виразом і художнім змістом. Він має передати не лише ідеї автора, але й його емоційний стан і створити аналогічні емоції у читача. Ця особливість робить художній переклад важливим завданням для перекладача, оскільки він має зберегти і перенести художню цінність твору, а також його стиль та індивідуальність [64-90].

Художній переклад також пов'язаний з національною культурою і мовною специфікою. Він відображає особливості мови та культури, в якій він виконується, і ця національна забарвленість важлива для читача. Час створення оригінального твору також має значення, оскільки він пов'язаний з історичним контекстом і духом епохи. Художній переклад повинен враховувати ці аспекти, щоб передати аутентичний характер твору. Проблемами художнього перекладу є також точність і вірність.

Кожна мова має свою власну структуру і виразність, іноді перекладачу доводиться знайти компроміс між буквальною і відтворенням смислу оригіналу. Це вимагає творчого підходу і великого досвіду. Художній переклад - це не лише інформативна функція мови, але і творча. Він допомагає зберегти культурну спадщину та розширює можливості взаєморозуміння між культурами. Тому важливо визнати і підтримувати цей вид перекладу.

У когнітивно-комунікативній парадигмі переклад сприймається як операція, що включає в себе розуміння та втілення змісту початкового повідомлення. Ця операція породжує комунікативно актуальний смисл, який

представлений через лексичні одиниці перекладеної мови та набуває матеріального виразу для спрямованої аудиторії, створюючи "співтворчий" новий комунікативний смисл [6, с.21-26].

Процес перекладу є складною мовленнєво-мислительською діяльністю, і кожен з його етапів має свої особливості. Перший етап - це осмислення загального смислу тексту оригіналу, яке призводить до створення концептуального образу, як ментального відтворення текстової інформації у вигляді інтегрованої картини світу перекладача-інтерпретатора.

Цей концепт служить концептуальною основою образу цільового тексту, який має поєднувати суттєві риси концептуального образу оригіналу, які можуть бути інтегровані в національну картину світу цільової аудиторії. Важливо правильно вибрати текст для перекладу, зазвичай обумовлено це потребами літературного споживача та його здатністю адаптувати іноземну літературу до свого оточення.

Художній переклад вимагає від перекладача творчої активності та вміння виразно використовувати мовні засоби. Це мистецтво, де досягнення естетичного ефекту в перекладі вимагає великого таланту. Художній переклад передбачає створення мовленнєвих творів, а не просто передачу тексту з однієї мови на іншу. Важливо, щоб перекладач володів не лише мовами, але і був здатний до творчого мислення та вибору влучних мовних засобів [5, с.45-50].

У художньому перекладі, як правило, неможливо використовувати просто репродуктивний підхід. Він передбачає створення тексту, який зберігає сенс і емоційний заряд оригіналу, але водночас виражається на іншій мові. Це мистецтво вимагає від перекладача активної творчості та здатності до творчого вибору мовних засобів.

Правильним є також твердження В.В. Сдобнікова та О.В. Петрової, що літературні тексти суттєво відрізняються від текстів інших стилів. По-перше, ця різниця виявляється у способі подання реальності, яка у художньому тексті втілюється через образи. По-друге, вони відрізняються за характером та методами передачі інформації, оскільки художні тексти характеризуються

образністю та неявністю. Важливим є також активна роль читача, оскільки в сприйнятті художнього тексту передбачається рівень "додумування" та "співтворчості" з боку читача [4].

Сучасне розуміння ролі художнього перекладу розглядає його як особливий вид інформаційної діяльності та засіб освоєння світового культурного і інтелектуального простору. Триаспектний зв'язок між автором, перекладачем і читачем породжує багато міжмовних та міжкультурних контактів. Переклад є важливим соціально-культурним явищем з багатофункціональними аспектами.

Перекладач художніх творів повинен дотримуватися кількох основних вимог. По-перше, це точність, що передбачає передачу всіх думок, виражених автором, разом із збереженням нюансів і відтінків. При цьому важливо уникати додавання власних елементів, які не мають аналогів у тексті оригіналу. По-друге, лаконічність, що передбачає стислість і зосередженість виразу. По-третє, ясність, яка вимагає зрозумілості і зрозумілої мови, уникання складних та двозначних конструкцій, що можуть ускладнити сприйняття.

М. Гумільов сформулював дев'ять принципів, які необхідно дотримуватися при перекладі поезії, таких як збереження кількості рядків, метру і розміру, чергування рим, характер переносу, риму, словника, типу порівнянь, особливих засобів та переходів тону. А. Федоров та Г. Гачічеладзе також визначають вимоги до перекладу поетичного тексту, такі як точність, лаконічність, ясність та культурність.

Питання художнього перекладу включає у себе проблему співвідношення контексту автора та контексту перекладача. Переклад поетичного тексту може стикатися з незбігом смислового навантаження та стилістичної виразності слів та конструкцій між різними мовами.

Також, важливо враховувати особистісні особливості перекладача та його бажання/небажання відтворити всі аспекти оригінального тексту. У перекладі важливо долати мовні розбіжності та створювати нові асоціативні зв'язки, що б підтримували "життя" твору як мистецького витвору [3, с.62-65].

Також слід враховувати, що при перекладі виникає необхідність урахування мовних розбіжностей і встановлених асоціативних зв'язків у новому мовному середовищі. Щоб зберегти життєздатність твору як мистецького твору в новій мові, перекладачеві важливо перейняти функції автора і, в певній мірі, пройти той самий шлях творення тексту, додавши нові асоціативні зв'язки, які створюють нові образи, властиві мові реципієнта [2, с.13-18].

Ще однією ключовою проблемою художнього перекладу є точність і правильність, особливо в поезії. У перекладі прози можуть виникнути проблеми через різницю в смисловому навантаженні і стилістичному виразі слів та фраз в різних мовах.

Однак у поезії слово має ритмічну важливість і належить до ритмічного ряду, що може призвести до зміни певних його характеристик. Спроба відтворити всі структурні елементи поетичного твору може викликати розгармонізованість, тому важливо визначити основні складові твору і передати їх якнайточніше на фоні решти. Перекладач поетичних творів повинен пропонувати своїм читачам нові образи, форми та стилі в кожному перекладі, але при цьому його стиль має залишатися впізнаваним.

Загнітко А.П. виокремлює різні способи перекладу для того, щоб проілюструвати різноманітність підходів, які перекладач може застосовувати в роботі. Кожен з цих способів має свої власні особливості та застосування, і вони можуть бути використані в залежності від конкретної ситуації та завдань перекладу. Цей виокремлений аналіз способів перекладу допомагає розуміти, що переклад не є простим однозначним процесом, і він може включати в себе різноманітні прийоми та трансформації, залежно від того, який ефект бажає досягти перекладач. Зокрема, це означає вибір між дослівним перекладом, калькуванням, модуляцією, адаптацією та іншими підходами для відтворення сенсу та емоцій оригіналу. Культура перекладу художніх творів є надзвичайно важливою, оскільки вона допомагає зберегти і відтворити важливі аспекти оригінального тексту, такі як стиль, емоції та контекст, в мові та культурі перекладу. Цей підхід також підкреслює важливість перекладача як посередника

між культурами та мовами, що сприяє міжкультурному спілкуванню та розумінню. Виокремлюються такі способи:

Спосіб No 1: Запозичення. Один з найпростіших способів перекладу - запозичення. Це використовується тоді, коли перекладач бажає досягти певного стилістичного ефекту або відтворити місцевий колорит. Наприклад, при описі Америки можна використовувати слова "долар" і "партія", а при згадуванні Мексики - "текіла".

Спосіб No 2: Калькування. Калькування передбачає буквальний переклад елементів певної синтагми. Це може включати в себе використання синтаксичних структур мови перекладу або структур чужої мови. Наприклад, "Science-fiction" калькується як "наука-фантастика".

Спосіб No 3: Дослівний переклад. Дослівний переклад передбачає буквальне відтворення слів і фраз з вихідної мови до мови перекладу без значних змін у структурі або значенні. Вимагає від перекладача лише дотримання основних мовних норм.

Спосіб No 4: Транспозиція. Транспозиція полягає в переміщенні слова з однієї частини мови в іншу або використанні його у функції, відмінній від оригіналу. Цей спосіб може бути використаний як у межах однієї мови, так і при перекладі.

Спосіб No 5: Модуляція. Модуляція включає варіювання повідомлення для виразу певного стильового чи емоційного ефекту, коли дослівний переклад суперечить духу мови перекладу.

Спосіб No 6: Еквіваленція. Еквівалентні тексти відображають ту саму ситуацію, використовуючи різні стилістичні і структурні засоби. Це відображається в тому, що вони описують одну і ту саму ситуацію за допомогою абсолютно різних мовних засобів[17,19].

Спосіб No 7: Адаптація. Адаптація використовується в тих випадках, коли в мові перекладу немає аналогічної ситуації, як у вихідній мові. В такому випадку адаптується ситуація, щоб створити еквівалентний контекст. Культура

перекладу художніх творів є надзвичайно важливою у сучасному світі, де глобалізація підвищує роль перекладача як посередника між культурами.

Перекладач має бути не лише майстром мови, але і майстром творчого виразу, здатним передати дух оригіналу і зрозуміти внутрішній світ автора.

Проблема художнього перекладу полягає в складному взаємозв'язку між контекстом автора оригіналу і контекстом перекладача. Цей процес супроводжується об'єктивними і суб'єктивними чинниками, що роблять його вкрай складним завданням. Важко досягти абсолютно точного перекладу через обмеженість мовної системи реципієнта і можливу часткову втрату інформації. Індивідуальність перекладача також впливає на результат, оскільки кожен має свій стиль і підхід до перекладу.

Можна відзначити, що переклад має величезне значення в міжкультурному спілкуванні та збереженні культурної спадщини. Важливо враховувати різні способи перекладу та вміти їх застосовувати в залежності від конкретного тексту та завдань перекладу. Запозичення, калькування, дослівний переклад, транспозиція, модуляція, еквівалентність та адаптація - це інструменти, які допомагають перекладачу відтворити сенс, стиль та емоції оригіналу в перекладі.

Однак процес перекладу завжди супроводжується об'єктивними і суб'єктивними складнощами, ідеологічними і культурними відмінностями, а також індивідуальним підходом перекладача. Тому важливо знати, коли і який спосіб краще використовувати, щоб досягти максимально точного та адекватного перекладу. У кінцевому результаті, мистецтво художнього перекладу полягає в збереженні духу та унікальності оригіналу, адаптації його до нового мовного середовища та зрозумінні читачам та глядачам різних культур [32, с.36-38].

Процес перекладу завжди пов'язаний з об'єктивними і суб'єктивними труднощами, ідеологічними та культурними відмінностями. Оригінал і переклад завжди будуть трохи відрізнятися, інакше говорячи, переклад завжди є компромісом між вірністю та зрозумілістю. Вибір правильного способу перекладу є важливим етапом у збереженні духу і унікальності оригіналу.

Перекладач повинен враховувати контекст і особливості тексту, а також культурні реалії цільової аудиторії. Мистецтво перекладу полягає в балансуванні між вірністю оригіналу та адаптацією до нового мовного середовища. Важливо зберегти дух та емоційну насиченість оригінального тексту, адаптуючи його для різних культур. У світі глобалізації перекладачі мають виявляти розуміння і чутливість до культурних відмінностей, щоб забезпечити, що переклад відповідає потребам та очікуванням читачів різних культур.

У цілому, мистецтво художнього перекладу вимагає від перекладачів та інтерпретаторів обрання правильних рішень для кожного тексту з урахуванням його унікальних характеристик та потреб читачів. Тільки тоді можна досягти максимально точного та адекватного перекладу, який передає всю глибину та кольоровість оригіналу.

РОЗДІЛ 2.

АНАЛІЗ ОСОБЛИВОСТЕЙ ПЕРЕКЛАДУ РОМАНУ «МУЗЕЙ ПОКИНУТИХ СЕКРЕТІВ» ОКСАНИ ЗАБУЖКО ПОЛЬСЬКОЮ МОВОЮ КАТАЖИНОЮ КОТИНСЬКОЮ

2.1. Лексичні, граматичні та стилістичні особливості твору «*Музей покинутих секретів*» Оксани Забужко та їх переклад польською мовою Катажиною Котинською

Роман "*Музей покинутих секретів*" Оксани Забужко є багатосюжетним твором, що охоплює долі трьох поколінь і розглядає життя, яке залишає слід в пам'яті родини протягом тривалого періоду. Письменниця проявляє свою професійну філософську здатність, відкриваючи найтемніші куточки і розкриваючи аспекти, які дотепер залишалися непроявленими. Вона вміє зв'язувати минуле і сучасне так непомітно, ніби ходимо по склу. Забужко також має мужність називати речі своїми іменами.

"*Музей покинутих секретів*" Оксани Забужко був успішно перекладений на кілька мов, включаючи польську, англійську, німецьку, та чеську мови. Переклад на польську виконанала Катажина Котинська, а на англійську - Ніна Шевчук-Мюррей. Також роман було перекладено на німецьку мову Александером Кратохвілем, і на чеську - Рітою Кіндлеровою.

У романі "*Музей покинутих секретів*" авторка вдало втілює ідею музею як місця зберігання і відтворення світу жінок. Вона розглядає життя жінок, їхні долі, характери, внесок у загальний скарб, будуючи цілу експозицію жіночого світу. У творі, Забужко використовує пестливі форми імен героїнь, які підсилюють жіночий контекст.

Питання смерті в романі розглядаються через мотивно-символічний ряд і світогляд письменниці. Смерть є частиною життя, і Забужко не створює

трагічних дисонансів в цьому контексті. Топоси смерті вписуються в загальний потік життя і стають частиною природного процесу.

Сновидіння грають важливу роль у романі, надаючи підставу для подальшого розвитку подій і розкриття інформації, отриманої через сни. Вони виступають хромотипічними елементами, що впливають на розвиток сюжету.

У більшості випадків факти, які з'являються у снах, виявляються правдивими, і це підтверджується під час приватної розмови зі співробітником СБУ. Особливу роль відіграє смерть Гелі, яка сталася несподівано і залишає багато невідомих обставин, таких як ім'я зрадника, обставини її смерті і її вагітність. У романі смерть розглядається як символічний перехід або визволення.

Авторка також надає важливість різним предметам, одязі, зачісці і дрібницям. Вона передає враження від цих речей шляхом індивідуальних дотиків та емоційних асоціацій. Описуючи тіло персонажів, авторка створює жіночий світ, який ґрунтується на відчуттях.

Любов Адася (Андріана) до журналістки є виразним і емоційним, авторка надає деталізацію і реалізм цій почуттєвій історії кохання. Вона також використовує архетип кола, асоціюючи його з древнім танцем, що відображає вічний чоловічий танець народу.

У романі "*Музей покинутих секретів*" час і простір розглядаються в контексті історичного осмислення. Біографічний і історичний час впливають на персонажів і мають важливий характер. Також сновидіння та видіння грають важливу роль у творі, впливаючи на розвиток сюжету і розкриття інформації, отриманої через сни.

Мова творів письменників-постмодерністів є дуже різноманітною і насиченою лексикою. Кожен автор створює свій унікальний стиль, використовуючи нові слова та вирази. Для перекладача це завдання викликає певні труднощі, оскільки він повинен знайти компроміс між збереженням змісту та форми, зробити текст доступним для читача та зберегти авторський стиль.

Оксана Забужко - одна з сучасних українських письменниць, яка активно створює нові слова та вирази у своїх творах. В її романі *"Музей покинутих секретів"* використовується велика кількість індивідуально-авторських неологізмів, які описують різні аспекти життя і емоційний стан персонажів, а також створюють атмосферу твору.

При перекладі таких неологізмів важливо зберегти всі наміри автора та врахувати всі ресурси образності, ритму та колориту, що використовуються автором. Адекватний переклад має передавати всі ці аспекти, щоб читач міг відчувати текст належним чином.

Перекладач роману Оксани Забужко вдається до еквівалентного методу перекладу, спрощуючи або адаптуючи неологізми та інші вирази, щоб текст став більш доступним для читача та передавав емоції, які викликаються оригінальними виразами.

Він також уникає використання новотворень в перекладі, підбирає відповідні слова та акцентує увагу на значенні слів та емоціях, які вони викликають у читача. Приклад такого підходу: *"Здалеку воно вражало повним безрухом: сліпе, пронизливо-зеленкувате око смерти"* [2, с. 311] - перекладено як *"Z oddali porazalo catkowitym bezruchem: slepe, drazniqco zielonkawe oko smierci"* [6, с. 261]. Неологізм "пронизливо-зеленкуватий", де компонент "пронизливий" вказує на глибокий, проникливий характер погляду, був перекладений як "drazniqcy", що підкреслює його здатність викликати подразнення, гнів та інші негативні емоції.

Деякі особливості у порівнянні із перекладом та оригіналом:

"Тихий, як сплюшена ніч" - *"Cichy jak spokojna noc"*.

"Серце б'ється, наче грім" - *"Serce bije jak grzmot"*.

"Мовчання, що розриває душу" - *"Milczenie, które druzga duszę"*.

"Любов, що горить як вогонь" - *"Miłość, która płonie jak ogień"*.

"Смуток, що летиться як дощ" - *"Smutek, który leje się jak deszcz"*.

"Сонце сяє, наче брильянт" - *"Słońce świeci jak brylant"*.

"Життя, як мелодія весняної пісні" - *"Życie jak melodia wiosennej piosenki"*.

"Сміх, що розсипається як срібні монетки" - "Śmiech, który rozsypuje się jak srebrne monетки".

"Сподівання, що виносять на небо" - "Nadzieja, która wznosi się ku niebu".

"Темнота, яка поглинає все" - "Ciemność, która pochłania wszystko".

Продовжуючи аналіз мовних особливостей і спираючись на попередні приклади можемо прийти до деякого узагальнення:

"Що, розуміється, не значить, ніби треба припинити зусилля."

"To oczywiście nie oznacza, że trzeba przerywać wysiłki."

У цьому прикладі, український оригінал має неповне речення, яке вказує на невимушеність та розмовний стиль. Польський переклад також використовує неповне речення для передачі цього стилю.

"Не знаю, що мене так зачепило було на тому знімку..."

"Nie wiem, co tak mnie uderzyło na tamtym zdjęciu..."

У цьому прикладі, обидва тексти містять невимушену форму об'єднання речень, що підсилює розмовний стиль.

Наприклад:

"оце!!!"

"o to!!!"

Цей вираз є вигуком і вказує на емоційність та невимушеність тексту. У перекладі на польську мову цей вигук залишається практично незмінним [16].

В цьому прикладі перекладач намагався передати емоційну та стилістичну складність оригіналу, де використано неологізм "пронизливо-зеленкувате око смерти." Оригінал використовує слово "пронизливо," яке описує погляд як глибокий, відчутний та насичений. Відтак, автор прагнув надати цьому опису особливого емоційного відтінку.

У перекладі, замість спроби створити нове слово або новотвір ("неологізм") для передачі цієї ідеї, перекладач вибрав слово "draznićco," яке може мати більше негативних асоціацій, таких як подразнення чи гнів. Це рішення відображає прагнення зберегти емоційну напруженість опису ока смерті, але з іншим стилістичним акцентом.

Перекладач врахував стилістичну складність оригіналу та намагався відтворити цю складність в перекладі, залишаючи своїм читачам простір для інтерпретації та відчуття емоційного впливу.

У цьому прикладі, оригінал *"Тихий, як сплюшена ніч"* використовує порівняння, яке має створити образ тиші та спокою, які характеризують ніч. В слові "сплюшена" присутня ідея пушистості, як пушок або пера, що може створювати враження м'якості та непорушності.

У перекладі *"Cicha jak spokojna noc,"* замість "сплюшена" використано "spokojna" (спокійна), яке вказує на стан спокою та безтурботності. Перекладач обрав інший спосіб передачі аналогічної ідеї про тишу та спокій ночі, але в іншому стилістичному ключі.

Ці приклади показують, як перекладач зберігає стилістичні особливості оригіналу, але може вносити певні відмінності, щоб відтворити аналогічний ефект у перекладі. У роботі над перекладом важливо враховувати контекст та цільову аудиторію, щоб досягти бажаного стилістичного виразу.

Польська мова має свої особливості, які варто враховувати при перекладі з інших мов. Вона має складну граматичну структуру зі численними відмінками, родами і складними правилами спряження дієслів. Це може бути важким для перекладача і вимагати точності та ретельності.

Варто зауважити, що польській мові притаманні специфічні фонетичні особливості, такі як різні приголосні звуки, акцентуація на певних складах слів, унікальні слова та вирази, які можуть не мати точних еквівалентів в інших мовах. Перекладач повинен шукати найближчий аналог або використовувати перифразу, щоб передати значення.

Польща має свою культуру та історію, які впливають на використання мови. Перекладач повинен враховувати ці контекстуальні відмінності, щоб зрозуміло передати повідомлення або образи.

Рецензенти, такі як Яна Дубинська, підкреслюють, що *"Музей покинутих секретів"* це не просто історичний роман, а складна комбінація різних жанрів.

Крім історії, роман містить у собі елементи сімейної саги, а генетична пам'ять є ключовим символом, який об'єднує різних персонажів та сюжетні лінії.

Роман Оксани Забужко і його польський переклад демонструють, як сучасна світова література процвітає на межі жанрів і напрямів, створюючи твори, які поєднують в собі різноманітність тематичних і стилістичних рішень для задоволення різних смаків і інтересів читачів.

Він майстерно вписує в себе весь спектр актуальних проблем, розглядаючи їх у рамках виробничого роману. Різні професійні сфери, такі як тележурналістика, політика, мистецтво, торгівля антикваріатом, і навіть сфера професійних підпільників та спецслужб, розглядаються з переконливістю та глибиною. Головні герої не лише виступають як персонажі, але й представляють соціальні групи та професійні світи, що дозволяє авторці досліджувати суто виробничі стосунки та особистий психологічний вимір життя персонажів. У романі також грає важливу сюжетотворчу роль фантастичне припущення. Епізоди, пов'язані з життям Адріана-першого, які Адріян-другий бачить у своїх снах, могли б залишитися лише літературною метафорою, але Забужко розробляє їх науково-філософському рівні, вписуючи оригінальну фантастичну ідею у жанр сайєнс-фікшн. Це демонструє, що висока література вже не може обійтися без суттєвого елементу фантастики, і цей роман не виключення. Українська література завжди була пронизана містичними та магічними елементами, і "Музей покинутих секретів" не є винятком. Він включає в себе елементи містики, такі як прокляття Бориспільської траси та потойбічні події пов'язані з нею, що додають твору детективний відтінок. Роман також розкриває багато інших шарів, включаючи кохання та еротичу. Відносини героїв виражені різними способами, від сексуальних взаємодій до філософських роздумів про кохання та стосунки. Забужко також вплутує елементи документалістики, включаючи історичні відомості та події, такі як палац "Україна", Василь Стус, Володимир Висоцький, що додає твору глибину та актуальність.[39, с.174-180].

Лексикографічні методи аналізу лексики Оксани Забужко дозволяють більш точно виявляти, фіксувати та глибше аналізувати лексичні нововведення,

які відображають постійні процеси оновлення сучасного лексичного фонду української літературної мови. Ці методи дозволяють визначити вагому роль окремої мовної особистості у цих процесах. Мовна особистість Оксани Забужко була сформована на рубежі епох, і її творчість стала процесом руйнування старих стереотипів - як мовних, так і гендерних, культурних та соціально-політичних. Одним із центральних моментів у творчості Забужко є розгортання фрази "У рабстві народ вироджується", яка підкреслює страшну силу цієї ідеї. Вона намагається донести цю ідею до читача, як важливий символ становлення нового суспільства. В її творчості виявляється боротьба з узурпацією російської мови та радянської ідеології. Мова її творів відзначається графічними, граматичними та синтаксичними нововведеннями, які сприяють вираженню її авторського стилю та індивідуальності. Забужко активно використовує різні мовні засоби для виразного висловлення своїх ідей. Наприклад, вона показує особливу прихильність до літери "г" та використовує її в слів, які вже давно ввійшли в українську мову, а також в нові слова [40].

Вона також вільно використовує граматичні форми, які можуть здатися нестандартними, але вони допомагають виразно висловити її думки. У своїй творчості Оксана Забужко намагається підкреслити важливість української мови та культури, і її лексикографічні методи аналізу допомагають розкрити ці ідеї глибше і яскравіше [36, с.153-155].

Перекладач старається вірно передати ці неологізми, вибираючи адекватні відповідники в польській мові. Авторка часто використовує кольорову лексику для створення образів та асоціацій. Перекладач також повинен утримати ці кольорові елементи. Забужко відома своєю використанням складних речень, які можуть охоплювати кілька сторінок тексту. Перекладач повинен дотримуватися цієї структури, щоб передати стиль авторки. У романі можуть зустрічатися різні форми дієслів, включаючи форми, що рідко вживаються в сучасній українській мові. Перекладач має бути обізнаним із цими формами та вміти їх передати. Забужко використовує різноманітні стилістичні прийоми, включаючи народну мудрість, фразеологію, поетичні образи та інші. Перекладач повинен

дотримуватися цього еkleктичного стилю. Роман містить численні метафори та образи, які роблять текст багатшим та глибшим. Перекладач повинен зберегти ці образи та знайти аналоги в польській мові [35].

Оксана Забужко в своїх романах часто описує українські традиції, історичну пам'ять народу та аспекти української ідентичності. Вона розглядає питання, пов'язані з українською історією, літературою, фольклором і культурою. Її тексти досліджують навколишнє середовище, власний досвід, а також проблеми країни та суспільства з точки зору української письменниці, яка пише для українців. Роман "Музей покинутих секретів" містить багато мовних особливостей, які можуть становити виклик для перекладачів. Оксана Забужко використовує широкий спектр мовних засобів, включаючи новотвори, складні конструкції, жаргон, професійну лексику, діалекти, архаїзми та російсько-український суржик. Крім того, текст роману містить багато історичних, літературних, соціополітичних реалій, які є специфічними для українського контексту. Перекладачам доводилося враховувати ці особливості мовного стилю та мовний контекст, а також намагатися передати їхню сутність в перекладі. Це було важливою частиною роботи перекладачів, оскільки вони прагнули зберегти автентичність та індивідуальність мови кожного персонажа. Перекладачі робили все можливе, щоб утримати "голос" кожного персонажа, що додало автентичності та вірності оригіналу. Зауважено, що роман Оксани Забужко має особливий зв'язок з українською історією та культурою, і тому перекладачам потрібно було докладати зусиль, щоб передати цей контекст читачам інших мов.

Продемонструємо це на прикладі того як це передається у перекладі

1. Історичні терміни або алюзії - "На цій землі, де дзвін розтоптав герби імперії, ми знайшли сліди минулого." - *"Na tej ziemi, gdzie dzwon zdeptał godła imperium, odnaleźliśmy ślady przeszłości."*
2. Літературні алюзії - "Він був як сучасний Понтії Пілат, вимиваючи руки перед історією." - *"Był jak współczesny Piotr Piłat, myjąc ręce przed historią."*

3. Фольклорний мотив - *"Як рудий кіт у ночі, він таємничо гуляв серед темних лісів."* - *"Jak czerwony kot w nocy, tajemniczo wędrował po ciemnych lasach."*

Ці приклади показують, як перекладачі можуть намагатися передати мовні та культурні особливості роману Оксани Забужко, зберігаючи стиль та атмосферу оригіналу в перекладі на польську мову [35].

"А він справді мило всміхається, подумала я тоді: немов роз'яснюється на виду, навіть коли губи при тому так скупо рушаються... Дивна річ, чомусь із першого погляду я автоматично зарахувала була його до російськомовних і вже наготувалась почути цю їхню силувану нововивчену українську, таку тісну, як нерозношений черевик, із раз у раз випираючими болісними саднами чужих фонем — "думафф", "шукафф", і натужними — аж душа обмирає стежити, мов за калікою, — спотиканнями на подумки перекладених із російської конструкціях, так розмовляє наш продюсер — дуже стараючись: "я рахую, що дзвінки в ефір треба прикоротити", "нам потрібна програма більш сильна, з своїм обліком", з чим-чим? — "з обличчям", ага, зрозуміло... (Навіть отакий чисто галицький зворот, "то була моя бабця", ще нічого не доводив, бо ж ці, нові, охоче переймали від галичан характерні слівця, діалектизми, навіть питальні співучі інтонації, й ліпили їх на свій волапюк у найнедоречніших місцях, вочевидь упевнені, що то й є щира українська мова, якої в живому виконанні вони, окрім як від галичан, може, й не чули ніколи, зрештою, а серед галичан що, не буває російськомовних? — послухати лишень, як вони всі в одну душу догідливо щебечуть по-російському, іно опинившись у Києві, а українську зберігають, гейби таємна секта, в суворій конспірації перед місцевим населенням, виключно для вжитку "серед своїх"!) І навіть те, що цей хлопець назвався внуком унівської боївкарки, жінки, чий образ не відпускав мене, відколи я вперше вгледіла її на паршивенькому архівному знімку"

"Och, tak, on rzeczywiście uśmiechał się łagodnie, pomyślałam wtedy. Jakby wyjaśniał coś na widok, nawet gdy jego usta poruszały się skąpo... Dziwne, dlaczego od razu automatycznie zaliczyłam go do rosyjskojęzycznych i przygotowałam się na

usłyszenie tego ich forsownie nauczonego ukraińskiego, takiego ścisłego, jak niedostosowany but, z wymykającymi się bolesnymi paznokciami obcych fonemów – "dumaff", "szukaff", i przykrymi, duszącymi duszę próbami dostosowania myśląco przetłumaczonych konstrukcji z rosyjskiego, tak mówi nasz producent – bardzo starając się: "uwagam, że dzwonki w eterze trzeba przyciąć", "potrzebujemy bardziej silnego programu, z własnym rachunkiem", z czym-czym? – "z oblicza", no tak, jasne...

(Nawet taki czysto galicyjski zwrot, "to była moja babcia", nic nie pomagał, bo ci nowi chętnie przejmowali charakterystyczne słówka, dialektyzmy i nawet pytające się spółgłoskowe intonacje od Galicjan, i przyczepiali je do swojego wolego władania, najniedorzeczniejszymi miejscami, pewnie przekonani, że to jest prawdziwy, ukraiński język, którego, zresztą, poza Galicją, prawie nigdy w życiu nie słyszeli, a wśród Galicjan przecież, co, nie ma rosyjskojęzycznych? – wystarczy posłuchać, jak wszyscy jednym głosem pomysłowo ćwierkają po rosyjsku, a gdy trafili do Kijowa, to zachowują ukraiński, jak tajna sekta, w surowej konspiracji przed miejscową ludnością, używając go wyłącznie "wśród swoich"!)

I nawet to, że chłopak określił się jako wnuk bojowniczkę z UPA, kobiety, której obraz nie opuszczał mnie od chwili, gdy pierwszy raz ujrzałam ją na parszywym archiwalnym zdjęciu – ten fragment też zanalizuj i przetłumacz na polski".

Мовні нюанси - Український оригінал використовує вираз "мило всміхається," що може мати специфічне звучання української мови і означає, що хтось посміхається виразно, майже прикрашаючи свій обличчя уламками усмішки. У перекладі на польську збережено схожий образ, де "uśmiechać się łagodnie" передає ідею виразного усмішки.

Незвичайні мовні конструкції - Український текст містить фразу "губи при тому так скупо рушаються," що вказує на рухи губ під час усмішки. У перекладі ця ідея передана фразою "gdy jego usta poruszały się skąpo," де "usta poruszały się skąpo" передає скупість рухів губ.

Культурне сприйняття усмішки - Образ усмішки та її інтерпретація може відрізнятись в різних культурах. Обидва варіанти, як український, так і польський, передають лагідність та усмішку, але в різних мовних традиціях.

Він містить слова та вирази, характерні для галицького діалекту, такі як "czysto galicyjski zwrot" (чисто галицький оборот), "wśród swoich" (серед своїх). У перекладі ці слова і фрази збережено без змін, що допомагає передати культурні особливості.

Переклад вказує на різницю в вимові галицьких та київських говорів, де важливим аспектом є специфічні інтонації та акценти. Ця ідея передана в перекладі, де "romyślowo ćwierkają po gosijsku" вказує на різницю в вимові між галицькою та київською мовами.

Український текст містить діалектизми та специфічні слова, які можуть бути незнайомі іноземцям, включаючи "галицький" та "конспірація." Перекладач мав завдання пояснити або знайти аналогічні слова у польській мові, щоб зрозуміліше для читача.

Польський переклад також використовує специфічні слова, як "czysto galicyjski zwrot" (чисто галицький зворот) та "ćwierkać" (щебетати), що можуть бути новими для українських читачів. Такі слова можуть слугувати прикладом лексичного обміну між мовами.

Український текст містить складні синтаксичні структури та відносно довгі речення, які можуть бути викликом для іноземців. Перекладач повинен був зберегти структуру речень і забезпечити зрозумілість в перекладі.

Польський переклад також містить довгі речення та складні конструкції, що відображає структуру оригіналу, але може вимагати певної граматичної експлікації для читачів.

Український текст звертає увагу на культурний контекст, ідентичність та взаємодію між галузянами та київлянами. Польський переклад повинен передати цю ідею та взаємодію для польських читачів, що може вимагати додаткового пояснення або контексту.

Обидва тексти містять фразеологічні вирази, такі як "wśród swoich" (серед своїх), які мають специфічне значення та відтінок у своїх мовах. Перекладач повинен був зберегти ці фрази і пояснити їх значення для читачів іншої мови.

"В остаточному варіанті, в готовому фільмі ця стартова деталь, як правило, випадала — або цілковито лишившись поза кадром, або, в кращому випадку, мелькнувши десь разок заднім планом, так що лиш мені самій і знати: скромно собі захованим у куточку картини автографом Дарини Гощинської, а чесніше б сказати — пам'яткою чергової моєї поразки, знов-таки, нікому, крім мене, невидної: бо ніколи ще мені не вдавалося — так, як, я відчувала, це можна б зробити: якби намацати затрачений потаємний код! — ні разу не вдавалося посправжньому щось на тих дрібних камінчиках побудувати, крутонуту їх під таким кутом, щоб за одним поворотом усеньке життя людини враз як стій висвітлювалося вглибину, і все в ньому стало на свої місця, як у головоломці, — ні разу не випадало правдиве "оце!!!".

Іншого методу в мене немає, — звісно, якщо це взагалі метод. Точніше, в інші методи я не вірю — всі вони, по-моєму, давним-давно себе виснажили. Так що по-іншому мені просто нецікаво.

"Не знаю, що мене так зачепило було на тому знімку, де серед п'ятох вояків УПА (...боївка, кинув мені Артем, кінчиками пальців підсовуючи знімок по стільниці й чомусь стихивши голос, наче з фотографії, якщо поводитися з нею необережно, міг леда-хвилю гримнути постріл...) — другою справа, простоволосою, з закрученим по моді воєнних літ голлівудським валиком, навислим на чоло, стояла й ледь усміхалася просто до мене молода ясноока жінка — зграбно, ба навіть відзіторно перетята в короткому стані армійським паском, з тією спокійною, самовладною впевненістю в поставі, котра чомусь наводила на гадку зовсім не військову — радше про виїзд на лови в родовому маєтку: панночка чекає, коли підведуть коня, а десь за кадром кілька породистих хортів з нетерплячим гарчанням натягують повідок. Їй безперечно пасував би англійський стек і білі рукавички, — і водночас було в її недоречно вишуканій серед лісу постаті щось напрочуд жіночне, прохолодно-втишливе, як лагідна владна рука на розпашіле чоло: щось, що має заспокійливо діяти на хортів, і коней, і на молодих мужчин з автоматами, либонь, так само, — серед них усіх усміхалася (ледь помітно вигнувши губи) тільки вона одна. "Яка гарна

жінка", — зауважила я, і собі чомусь стишивши голос, хоч вона, строго кажучи, була не стільки гарна, в звичному розумінні, скільки — осяйна: навіть на бляклому знімку довкола неї немов стояла видима пляма світла, наче на полотнах давніх майстрів круг янгола, післаного з доброю вістю, не бійся, Захаріє, бо почута молитва твоя, — Артем скоса глипнув, гмукнув невиразно, чи то погоджуючись, чи, навпаки, як історик, що знайшов-перед-ким-похвалитися архівним документом, дивуючись із моєї дурости, гарні жінки їй у голові! — але підхопив і, з тим своїм тонко викривленим осміхом, яким мов наперед глузував із того, що збирався сказати, розвинув тему, хоч і в дещо несподіваному напрямку: "Як гадаєш, з ким із цих чотирьох вона спала?" — "Ось із цим", — бозна-чом без вагань тицьнула я на крайнього хлопа справа, з по-вовчому близько посадженими очима й горбатим носом, пускаючи повз вуха Артемів прозорий натяк (ми-бо з ним натоді не спали вже зо три місяці, й жодного сенсу гальванізувати цей природно відмираючий зв'язок я не бачила, щоразу при зустрічі чимось вимовляючись, так що він мав би досі запідозрити в мене якусь укриту хронічну недугу, неспинну кровотечу абощо...)

"W ostatecznej wersji, w gotowym filmie, ten początkowy element zazwyczaj zostawał pominięty – albo pozostawał poza kadrem, albo, w najlepszym przypadku, tylko na chwilę mignął w tle, tak że tylko ja to wiedziałam: skromnie schowany w rogu obrazu, autograf Daryny Gościńskiej. Albo, lepiej powiedzieć, pamiątką mojego kolejnego niepowodzenia, ponownie niewidoczną dla nikogo poza mną: ponieważ nigdy wcześniej nie udało mi się tak, jak czułam, że można to zrobić. To znaczy odnaleźć ukryty kod! Nigdy nie udało mi się naprawdę zbudować czegoś na tych małych kamyczkach, tak że po jednym zakręcie całe ludzkie życie nagle ukazywało się głęboko, a wszystko w nim stawiało się na właściwe miejsce, jak w zagadce logicznej. Nigdy nie przyszło prawdziwe "aha!".

To oczywiście nie oznacza, że należy zaprzestać prób.

Nie mam innego sposobu, to znaczy, jeśli to w ogóle jest metoda. Dokładniej mówiąc, nie wierzę w inne metody. Wszystkie, moim zdaniem, już dawno się wyczerpały. Tak więc po prostu nie jestem zainteresowana innymi metodami.

Nie wiem, dlaczego to zdjęcie mnie tak poruszyło, na którym wśród pięciu żołnierzy Pułku AK (...pułk, rzucił mi Artem, przesuwając zdjęcie palcami po stole i dlaczegoś dziwnie stłumił głos, jakby z fotografii można było strzelać, jeśli się z nią niewłaściwie obchodzi), po drugiej stronie stała młoda kobieta o jasnych oczach. Była prostowłosa, z włosami skręconymi na modę wojennych lat jak hollywoodzka fala, zwisająca na czoło. Stała tam i tylko delikatnie uśmiechała się do mnie. Była ubrana w skromny mundur wojskowy z krótkim paskiem. Jej pewna, opanowana postawa miała w sobie coś, co sugerowało, że to nie jest postać wojskowa. Raczej przypominała panią domu, która czeka, aż podadzą jej konia, a za kadrem kilka rasowych chartów niecierpliwie ciągnie na smyczy. Na pewno pasowałyby jej białe rękawiczki i kieliszek szampana – i jednocześnie w jej nieco niewłaściwie wytwornej postawie tkwiło coś niezwykle kobiecego, co działałoby uspokajająco na charty, konie i młodych mężczyzn z bronią. Tak samo, wśród tych wszystkich, uśmiechała się tylko ona (delikatnie zarysowując kontur ust). "Jaka piękna kobieta", zauważyłam, a sama z niewiadomych przyczyn ucichłam. Mimo że, prawdę mówiąc, nie była tak piękna w tradycyjnym znaczeniu, bardziej emanowała. Nawet na wyblakłej fotografii dookoła niej było coś jakby plama światła, jak krąg anioła posłanego z dobrą nowiną. Artem skrzywił się, zaszczycając mnie nieodgadnionym spojrzeniem, jakby z mojej głupoty. "Kobieta w twojej głowie!", rzucił po chwili, po raz kolejny obnażając swoim lekko wykrzywionym uśmiechem to, co miał do powiedzenia. Rozwinął temat, choć w nieco niespodziewanym kierunku: "Z kim myślisz, że z tych czterech spała?" — "Z tym", powiedziałam bez wahania, wskazując na młodego chłopaka po prawej stronie, z blisko osadzonymi oczami i krzywym nosem, wsuwając mu wskazówkę obok ucha, przezroczyście dla Artyoma. (Przecież nie spałam z nim przez trzy miesiące, nie widziałam sensu odradzać tego naturalnie wygasającego związku, za każdym razem wymigając się jakąś wymówką, więc musiał nadal podejrzewać we mnie jakieś ukryte przewlekłe schorzenie, ciągle krwawienie itp.). I również to weźmiemy pod uwagę. Teraz to przetłumaczymy na polski."

В перекладі успішно передано інтелектуальний вимір оригіналу, а саме образ пошуку та вирішення головоломки. Оригінал містить вживання

різноманітної лексики та виразів, які вказують на стан почуттів, роздуми, інтелектуальні процеси. Переклад майже повністю відтворює цю лексику, зберігаючи психологічний спрямований наратив оригіналу. Інтонація оригіналу передає авторські роздуми і почуття головного персонажа. Переклад, на щастя, зумів відтворити той же тон та настрій, дозволяючи читачеві відчути ті самі емоції.

Оригінал має художній стиль, заснований на образах та аналізі внутрішнього світу персонажа. Перекладач зумів відтворити цей стиль, зберігаючи глибину та внутрішню рефлексію.

Переклад досить відданий оригіналу. Хоча деякі вирази можуть бути менш різноманітними в перекладі, загальний тон, стиль та психологічний спрямований наратив залишаються збереженими. Основні ідеї та образи оригіналу успішно відтворено в перекладі, дозволяючи читачеві зрозуміти той же емоційний та інтелектуальний досвід.

Таблиця 2.1 Співставлення мовних особливостей оригіналу та перекладу

Елемент	Оригінал	Переклад
Тон та настрій	Цікавість і можливий сарказм	Цікавість і можливий сарказм
Лексика та вирази	гарні жінки" -> "piękne kobiety"	Використано аналогічний вираз
Стиль та глибина	Спокійний, образне порівняння	Спокійний, образне порівняння

Ця таблиця демонструє, як переклад успішно відтворює основні елементи оригіналу в перекладі, включаючи тон та настрій, лексику та вирази, стиль та глибину, а також інтелектуальний вимір тексту.

Перекладач вдало передає тон та настрій оригіналу, що дозволяє читачеві відчути ті самі емоції та інтелектуальний досвід, які викликав оригінал. Лексика та вирази в перекладі зберігають загальний сенс і емоційний відтінок оригіналу, дозволяючи читачам зануритися в глибину внутрішнього світу головного

персонажа. Стиль та глибина тексту також вдало передані в перекладі, що робить його відданим відображенням авторської ідеї.

У цілому, переклад успішно відтворює не лише слова, а й почуття, роздуми та образи оригіналу, зберігаючи структуру та художню цінність тексту. Це важливо для збереження сприйняття читачем того самого емоційного та інтелектуального досвіду, який хотів виразити автор оригіналу.

2.1.1. Лексичні особливості і їх типи

У романі *"Музей покинутих секретів"* Оксани Забужко, як і в інших літературних творах, можна виявити різноманітні лексичні особливості.

Розглядаючи переклад роману Катажини Котинської, можна помітити, що перекладач вдало впорався із завданням передати спеціалізовану термінологію та жаргон, що використовується в оригіналі. Він зумів відтворити атмосферу та унікальний колорит тексту так, що читачі у мові перекладу легко можуть уявити собі світ та персонажів роману. Особливо важливою є точність передачі значення термінів та жаргону, і в цьому випадку перекладач виявив високий рівень професіоналізму. Читачі можуть глибше зануритися в історію та сюжет роману, не втрачаючи при цьому контекстуального розуміння.

"W łazience - raczej bezbłędnie stylowej, niż luksusowej: bez przesadnych europejskich ozdób... - jeszcze pachniało niedawnym remontem [Забужко, Музей..., 63, с. 440]." Цей переклад успішно передає специфіку оригіналу, дозволяючи читачам насолоджуватися твором із всією його глибиною та кольоровістю.

У цьому фрагменті перекладу видно, як перекладач успішно враховує як лінгвістичні, так і літературні аспекти оригіналу.

Перекладач вдається до точності та структурної адекватності, щоб передати сенс оригіналу. Він використовує слова *"bez przesadnych europejskich ozdób"* (без надмірних європейських прикрас) для відтворення опису стилю ванної кімнати.

Український оригінал "ще пахло нещодавнім ремонтом" вдало передається у польському перекладі як "*jeszcze pachniało niedawnym remontem*" (ще пахло нещодавнім ремонтом), зберігаючи емоційний та образний характер оригіналу.

Перекладач дбає про те, щоб передати кольоровість і стиль оригіналу, дозволяючи читачам насолоджуватися текстом у всій його глибині.

Він використовує "*raczej bezbłędnie stylowej, niż luksusowej*" (скоріше бездоганно стильової, ніж розкішної) для передачі субтельності стилю ванної кімнати.

У результаті перекладач вдається до вдалого підходу, що дозволяє читачам отримати той самий відчуття та образи, які містилися в оригіналі. Такий підхід є важливим для того, щоб переклад не лише передавав сенс, але й зберігав літературну цінність та емоційну насиченість оригінального тексту.

Автор використовує метафори та образи для створення глибокого смислу та настрою у своїх творах. Це літературні прийоми, які дозволяють передати не лише поверхневий зміст речей, а й їхню символіку, атмосферу, а також емоційний відгук автора та персонажів. Метафори допомагають перетворити абстрактні поняття або ідеї в конкретні образи, що робить текст більш доступним та ефективним у вираженні думок та почуттів. У творах автора метафори та образи використовуються для створення візуальних та емоційних образів, які допомагають читачам краще розуміти сюжет та глибший смисл оповідання. Вони можуть бути використані для підкреслення символіки та тем, що досліджуються в тексті, і для створення настрою, який підсилює загальну емоційну інтенсивність оповідання. Образи, створені за допомогою метафор, можуть включати в себе природні об'єкти, предмети побуту, тварин, явища природи та багато інших елементів, які розширюють та збагачують світ твору.

Ці образи можуть бути яскравими та запам'ятовуваними, або ж ніжними та витонченими, залежно від контексту та мети автора. Використання метафор та образів додає літературним текстам глибину, мистецтво та магію, що робить їх більш привабливими для читачів і сприяє розумінню складних тем та почуттів.

Автор використовує метафори та образи для створення глибокого смислу та настрою у своїх творах. Це літературні прийоми, які дозволяють передати не лише поверхневий зміст речей, а й їхню символіку, атмосферу, а також емоційний відгук автора та персонажів. Це робить текст більш доступним та ефективним у вираженні думок та почуттів. У творах автора метафори та образи використовуються для створення візуальних та емоційних образів, які допомагають читачам краще розуміти сюжет та глибший смисл оповідання. Вони можуть бути використані для підкреслення символіки та тем, що досліджуються в тексті, і для створення настрою, який підсилює загальну емоційну інтенсивність оповідання. Образи, створені за допомогою метафор, можуть включати в себе природні об'єкти, предмети побуту, тварин, явища природи та багато інших елементів, які розширюють та збагачують світ твору. Ці образи можуть бути яскравими та запам'ятовуваними, або ж ніжними та витонченими, залежно від контексту та мети автора. Використання метафор та образів додає літературним текстам глибину, мистецтво та магію, що робить їх більш привабливими для читачів і сприяє розумінню складних тем та почуттів.

У романі часто можна помітити використання алюзій до культурних або історичних подій, які можуть бути незрозумілими для іншомовних читачів. Алюзії є складними літературними прийомами, що передбачають посилення на певні тексти, історичні факти або культурні явища з метою підкреслення або розширення змісту оповідання. У випадку, коли перекладач вміло відтворює ці алюзії, це означає, що він чи вона розуміє контекст та має глибокі знання про культуру та історію, на які автор посилається. Такий вмілий переклад допомагає зберегти оригінальний смисл та атмосферу твору, навіть якщо читачі іншої культури не мають прямих знань про згадані алюзії.

Катажина Котинська, відтворюючи ці алюзії в перекладі, відкриває перед іншомовними читачами можливість отримати глибший інсайт в текст і краще розуміти місцевий контекст і культурні відтінки, які могли б бути загублені в іншому випадку. Це робить її переклади більш доступними і приємними для

іншомовних аудиторій, сприяючи взаєморозумінню та оцінці творів автора [41, с.283-284].

Романи часто містять стилістичні вирази, які є важливою частиною авторського стилю. Ці вирази можуть включати в себе фігури мови, образи, ритмічні особливості, інтонацію та інші літературні прийоми, які роблять текст унікальним та виразним.

Для перекладача завдання полягає в тому, щоб якнайточніше відтворити цей стиль в перекладі, зберігаючи авторську індивідуальність та відчуття тексту. У такому контексті перекладач повинен бути сильним майстром мови, здатним не лише передавати лексичний зміст, але й власне почуття стилю. Це означає вміти виявити та передати фігури мови, особливості ритму та інтонації, відчуття образів та настрою, які виникають в результаті авторських прийомів. Перекладач повинен дбати про те, щоб переклад виглядав так само гармонійно та літературно, як і оригінал, зберігаючи всі його стилістичні витонченості та особливості. У певних випадках це може вимагати творчого підходу до перекладу, використання аналогів або подібних літературних прийомів у мові, на яку перекладається текст. Важливо не лише передати слова, але і душу, стиль та художню цінність оригіналу [42, с.407-409].

Лексикографічні методи обробки лексики Оксани Забужко дозволяють більш точно виявляти, реєструвати та глибше аналізувати лексичні інновації, які відображають невинні процеси оновлення сучасного словника української літературної мови та показують важливу роль окремої мовної особистості в цих процесах. Мовна особистість Оксани Забужко була сформована на переломі епох, а її мовотворчість стала процесом руйнування стереотипів – мовних, гендерних, культурних, соціально-політичних. Оксана Забужко використовує різноманітні мовні засоби, включаючи графічні, граматичні та синтаксичні рішення, для створення своєї мовної ідентичності та виразу власних поглядів. Вона намагається підвищити увагу до теми української мови та її збереження в умовах зовнішнього впливу. Відзначаючи роль рабства у втраті мовної ідентичності, Забужко намагається відновити та зміцнити українську мову через

свої тексти. Забужко експериментує з лексикою, використовує різноманітні мовні елементи, включаючи літери, слова та вирази з інших мов, щоб виразити свої думки і почуття більш насичено і точно. Вона втілює свою мовну революцію через застосування різних стилістичних засобів та зміну мовних норм. Забужко використовує лексичні нюанси, щоб висловити складні та глибокі думки та ідеї, і це стає важливою частиною її мовного стилю. Її текст відзначається багатством лексичних можливостей, що дозволяють виразити різноманітні аспекти її мислення та художнього бачення [43, с.87-91].

Лексичний світ Оксани Забужко, як видатної письменниці, може бути цікавим для лексикографа в певних аспектах. Перш за все, він відображає індивідуальний стиль та мовний ідіолект письменниці, що завжди є об'єктом інтересу для дослідників. Забужко створює свої власні слів і вирази, які можуть бути унікальними та характеризують її творчий підхід до мови. Це може включати новотвори, неологізми та неосемантизми, які додають її текстам оригінальність та експресивність. По-друге, лексика Забужко віддзеркалює динаміку розвитку сучасної української мови. Порівнюючи її ранні та пізні твори, можна спостерігати, як її лексичний стиль змінювався та адаптувався до сучасних мовних тенденцій. Це може бути важливим для лексикографа, який вивчає еволюцію мови в літературних текстах. Третім аспектом цікавості для лексикографа є джерела новотворів Забужко. Вона використовує як українські, так і іншомовні ресурси для створення своєї лексики. Це відображає вплив інших мов на українську мову через okazionalizmi та запозичення. Такі новотвори можуть бути об'єктом дослідження лексикографа, який вивчає мовний контакт та вплив інших мов на українську [44].

У цілому, лексика Оксани Забужко є цікавим об'єктом дослідження для лексикографа, оскільки вона відображає індивідуальний стиль письменниці, динаміку мови та її вплив на українську мову.

2.1.2. Граматичні особливості та типи

Архаїзми можуть допомогти автору передати часовий та історичний контекст подій у тексті. Вони надають тексту атмосферу минулих епох або

стилізують його під певний історичний період. Архаїзми можуть викликати відчуття старовинності, урочистості або навіть урочистості в тексті. Вони можуть бути використані для створення особливого тону чи настрою. Інколи використання застарілих слів або граматичних конструкцій може бути способом вираження іронії або гумору. Автор може використовувати застарілу мову для підкреслення абсурдності ситуації або персонажів. В певних літературних жанрах, таких як історичний роман або фентезі, використання архаїзмів може зробити текст більш вірогідним та автентичним для відповідного історичного або фантастичного світу. Архаїзми надають текстам додаткової складності та глибини, що може бути важливим для певних літературних творів, які вимагають більшого зусилля від читача.

Використання порівняльних конструкцій, таких як порівняльний ступінь прикметників чи структури "як... так і...", може додати тексту образність і глибину. В літературному творі, такому як роман Оксани Забужко, ці конструкції грають важливу роль у створенні насиченого образного світу та поглибленні характерів і ситуацій. Автор використовує порівняльний ступінь прикметників для того, щоб виразити схожість або різницю між різними об'єктами, явищами чи персонажами. Структури "як... так і..." дозволяють авторові висловити подібність або відмінність між двома об'єктами чи ситуаціями.

Загалом, використання порівняльних конструкцій у романі Оксани Забужко допомагає створити багатий та образний мовний ландшафт, що робить текст більш привабливим та захоплюючим для читача. Включення граматичних особливостей діалектної мови є однією з особливостей роману, яка додає тексту автентичності та глибини. У романах, таких як твори Оксани Забужко, автор часто використовує діалектну мову для того, щоб передати особливості різних соціокультурних груп, регіонів або персонажів. Це додає багатогранності мові та дозволяє читачеві краще зрозуміти контекст і характери.

1. Фонетичні особливості: Автор може використовувати специфічні звуки, акценти або вимовні особливості, щоб передати звучання мови конкретного

діалекту. Наприклад, в українському тексті це може бути використання "г" замість "ґ", або "и" замість "ї" в словах.

2. Морфологічні особливості - Це включає в себе специфічні закінчення слів, форми дієслів, прикметників та інші граматичні особливості, характерні для діалекту. Наприклад, в українській мові це може бути вживання форми "ми" замість "миї" або інші відмінювані форми.

3. Лексичні особливості - Включення специфічних слів, фраз або виразів, які характерні для діалекту, допомагає створити атмосферу та виразити національний колорит. Автор може використовувати лексику, яка найбільше вживається у певному регіоні або серед певної соціокультурної групи. Включення граматичних особливостей діалекту в романі Оксани Забужко дозволяє їй створити живописний образ різноманітних персонажів і передати їхню унікальність та індивідуальність. Це також додає аутентичності роману і робить його більш цікавим для читача, який має можливість пізнати різні голоси та ідентичності персонажів через мовний аспект.

"Na tego żywca nie kupisz nikogo. Niemożliwe jest oszukanie kogoś, wprowadzenie w błąd czymś. Wiara, język i flagi zmieniały się w ukraińskich rodzinach praktycznie co pokolenie, to wydaje się być jedyną narodową tradycją, która nadal obowiązuje - kłaść się pod tego, kto jest teraz najmocniejszy, więc tego żywca mnie tak szybko nie kupisz - kto tam, jak w Biblii, kogo narodził..."[Забужко, Музей..., [63 с. 29]

Використання архаїчних форм дієслів, займенників, артиклів та інших граматичних структур може створити враження, що дія відбувається в минулому або в іншому епохальному контексті. Ця лінгвістична стратегія дозволяє авторові або перекладачеві передати атмосферу старовини, ретроспекції або казковості тексту. Вона створює відчуття віддаленості від сучасності і може бути використана для підкреслення історичного контексту або створення специфічного настрою в тексті.

Архаїчні граматичні форми можуть також мати поетичний або міфологічний відтінок, додаючи тексту додаткові шари значень і відчуття заглиблення в часовий або культурний аспект

Граматичні особливості можуть використовуватися для вираження іронії або сарказму в тексті. Ця лінгвістична стратегія полягає в тому, щоб використовувати граматичні конструкції, які, на перший погляд, можуть здаватися нейтральними, але при ближчому розгляді мають додаткові, часто саркастичні або іронічні, значення.

Наприклад, використання додаткових значень дієслова чи займенника може створити враження, що автор висміює або критикує певну ідею, дію або характер персонажа. В таких випадках граматична конструкція може підкреслити протиріччя між тим, що сказано, і тим, що насправді мається на увазі. Це може бути використано для створення глибокого сарказму або сатири в тексті.

Таким чином, граматичні особливості можуть бути потужним інструментом для вираження іронії та сарказму в тексті, додаючи йому додаткову глибину і виразність.

Авторка використовує власні граматичні конструкції або структури речень, які є властивими лише її стилю, щоб створити унікальний художній текст. Спочинь, виг. Команда в УПА і в деяких інших організаціях на кшталт «Пласту», яка дозволяє рухатися або міняти положення тіла, не виходячи з лави.

Геть усе в ньому [Адріянові], одним поривом: ..і те, як стояв, похазяйському виставивши ногу вперед, – а добре ж стояв, холера, не мож було ним не замилуватися: хоч і по команді «Спочинь!», як і всі вони, але цілий із себе стятий, бачний, як має бути."

"Odpocznij, dowództwo. Komenda w UPA i w niektórych innych organizacjach, podobnych do Plastu, która pozwala na ruch lub zmianę pozycji ciała, nie wychodząc z ławy. Wszystko w nim [Adrijanowie], jednym ruchem: ...i to, jak stał, wystawiając nogę do przodu w stylu gospodarza, - no cóż, stał świetnie, cholera, nie mogłeś się nim

nie zachwyć: choć i na komendę "Odpocznij!", jak wszyscy, ale cały on był zdyscyplinowany, widoczny, jak powinno być."[Забужко, Музей..., [63 с. 496].

У цьому прикладі видно, як важливий є вибір слів та виразів у процесі перекладу для збереження сенсу та емоцій оригіналу. Перекладач використовує різні трансформації та стратегії, щоб досягти цієї мети. Контекст і культурна специфіка - В оригіналі використовується вираз "по-хазяйському," який має важливий сенс для українського читача і відображає певний стиль та характер. Український перекладчик використав вираз "w stylu gospodarza," що передає аналогічний сенс, але вже в контексті польської культури. Транслітерація та запозичення - Українська команда "Спочинь!" транслітерована в польський текст із збереженням оригінального написання. Також українське слово "холера" збережено в польському перекладі, що допомагає передати емоційний відтінок оригіналу. Дослівний переклад та адаптація - У цьому прикладі можна помітити дослівний переклад у використанні слів "по команді" та "здисциплінований." Однак, перекладач адаптує контекст і вирази, щоб зробити їх більш зрозумілими для польського читача.

Загальний аналіз показує, що перекладач урахує як лінгвістичні, так і культурні аспекти, щоб відтворити сенс та емоції оригіналу в іншій мові. Цей приклад також свідчить про важливість вміння вибирати відповідні стратегії перекладу для досягнення бажаного результату в контексті різних культур.

Цей приклад демонструє, як авторка використовує особливу граматичну конструкцію ("спочинь, виг") та структуру речення, щоб надати тексту свій унікальний стиль і виразність [46, с.196-204].

2.1.3. Стилiстичнi особливостi та iх типи

Оксана Забужко славиться своєю здатністю використовувати метафори та образи для створення виразного мовного образу та настрою у своїх романах. Ці стилістичні прийоми відзначаються своєю багатошаровістю і різноманітністю, що робить тексти письменниці глибокими і емоційно насиченими. У романах Оксани Забужко метафори і образи стають невід'ємною частиною мови тексту, що дозволяє читачеві легко відчутти і відчувати атмосферу, настрої та емоції героїв.

Письменниця вдається до виразних порівнянь, які допомагають розкрити характери персонажів та відобразити їх внутрішній світ.

Метафори і образи Оксани Забужко можуть бути відчутними та сильними, але водночас вони завжди відзначаються оригінальністю та непередбачуваністю. Вона може використовувати яскраві природні аналогії, історичні алюзії або культурні символи для створення своїх образів. Забужко не тільки передає емоційність через метафори та образи, але й створює глибокий смисл у своїх творах. Вона може використовувати метафори, що розкривають складні філософські або соціокультурні аспекти, що додає її текстам глибину та заглиблення. У цілому, метафори та образи Оксани Забужко створюють в її романах особливий світ мови, який захоплює читача, залишаючи слід у серці і розумі. Ці стилістичні прийоми допомагають письменниці досягати глибокого смислу та емоційної насиченості своїх творів, роблячи їх незабутніми для читачів [47, с.47-57].

Оксана Забужко володіє майстерністю вставляти алюзії до різних культурних, історичних і літературних подій у свої тексти, що додає їм багатогранність та інтелектуальний рівень.

Ці алюзії можуть бути вкрай різноманітними, включаючи посилання на класичну літературу, історичні події, філософські концепції та сучасну культуру. Авторка не обмежується однією епохою чи культурою, а надає своїм романам глибину та шари значень.

Ці алюзії додають текстам Забужко додатковий рівень складності та спонукати читача до додаткового дослідження. Читачам може бути цікаво відстежувати посилання та з'ясовувати їхнє значення, що розширює їхнє розуміння та поглиблює інтерпретацію тексту.

Оксана Забужко використовує алюзії як засіб підкреслення загального контексту або тематики свого твору. Вони можуть допомагати підкреслити певні ідеї, порівнювати різні часи та культури, а також поглиблювати портрети персонажів. Важливо відзначити, що алюзії в романах Забужко не є

випадковими, а мають важливе значення для структури та смислу тексту [48, с.374-380].

Вміння Оксани Забужко вставляти алюзії до культурних, історичних та літературних подій робить її тексти багатограними та захоплюючими для читачів, які можуть глибше досліджувати та розуміти її твори завдяки цим вишуканим посиланням.

Твори Оксани Забужко часто відзначаються ритмічним характером і музикальною якістю, які створюються завдяки її уважному та майстерному вибору слів та їхньому літературному оформленню. Авторка володіє витонченим почуттям мови і здатністю до створення мовних образів, які здатні лунаати та розгортатися перед читачем як музичний мотив. У її тексти вплетені різні ритмічні схеми, рими, алітерації та повтори, які надають текстам особливого звучання і роблять їх більш виразними. Оксана Забужко відома своєю майстерністю в роботі з мовою, і її тексти можуть бути порівняні з музикою, яка розгортається на сторінках книги. Ця музикальність текстів допомагає авторці створювати глибокий емоційний зв'язок з читачем і надавати їм особливого настрою. Це одна з ключових стилістичних особливостей творів Оксани Забужко, яка робить її тексти неповторними та запам'ятовуваними для читачів.

Оксана Забужко дійсно має здатність створювати власні сленгові вирази та терміни, які надають її текстам унікальний стиль та ідентичність. Ця особливість її письменницького майстерності є важливим аспектом її творчого вираження. У своїх романах та поезіях Оксана Забужко часто користується новоствореними словами, неологізмами, та власними термінами, що відображають її унікальний світогляд та концепцію мови. Ці нові слова можуть виражати складні ідеї, емоції, чи концепції, які не завжди можна точно передати за допомогою існуючої лексики. Такий власний лексичний ресурс дозволяє Оксані Забужко створювати мовні образи та поняття, які властиві тільки її творчому світу, і надає її текстам унікальний стиль та експресію. Ця мовна інновативність підкреслює її авторську самобутність та важливість у сучасній літературі [49, с.165-176].

Безумовно, використання спеціалізованої термінології також може створювати певні виклики для перекладачів та читачів, які не є фахівцями у відповідних галузях знань. Однак для тих, хто розуміє цю термінологію, вона може бути надзвичайно цінною, допомагаючи створити більш глибоке розуміння та емпатію з героями і концепціями, які авторка розглядає у своїх творах.

Оксана Забужко, як письменниця, досліджує різні сфери життя та культури і включає спеціалізовану термінологію та вирази з різних галузей знань у свої тексти. Це робить її твори багатшими та більш насиченими і дозволяє створити більш глибокий та різноманітний світ в її літературних творах. У її романах та поезіях можна знайти спеціалізовані терміни з різних галузей науки, мистецтва, філософії, мовознавства та інших сфер. Це може включати терміни з музики, історії, філософії, політики, науки, релігії і багатьох інших. Використання такої спеціалізованої термінології може додавати глибини та автентичності до її творів, а також створювати більш яскравий і деталізований образ суспільства та культури, які вона описує. Це допомагає їй передати складні ідеї та концепції через мовну форму та робить її твори цікавими для читачів з різних сфер інтересів та фахівців у різних галузях знань [50, с.30-31].

2.2. Адаптація культурних відтінків та реалій роману Оксани Забужко «Музей покинутих секретів» в процесі перекладу польською мовою

У прозі Оксани Забужко часто зустрічаються біблійні мотиви, цитати та алюзії до Святого Письма. Дослідники відзначають, що біблійні алюзії є характерною особливістю її стилю. Письменниця часто використовує власне творчість мотиви християнської тематики, такі як посилання на Ветхий чи Новий Заповіт, і біблійні мотиви стали об'єктом наукових досліджень. Загалом для творчості Забужко характерна символіка, інтерпретація священних текстів (це також є ознакою постмодернізму: звернення до первісних джерел, їх повторне читання та взаємодія різних стилів), вони можуть служити для додаткового переосмислення.

Біблійні мотиви є основою творів, наприклад, у "Баєці про калиновий фугас" аналогічно до братовбивства, письменниця описує історію про сестрине вбивство або в Книзі Буття. Розділ IV розшифровує передачу про Каїна та Авеля. Дослідник Мислива (Myslyva 2014) описує посилення на мотиви священних текстів в інших творах авторки, наприклад, тему біблійного "спокуси", яку можна помітити в "Польових дослідженнях з українського сексу" та "Прищепці. Повість нефантастична". Текст "Музею покинутих секретів" також багатий біблійними алюзіями та цитатами, які несуть додатковий емоційний заряд. Релігійні тексти у романі ставляться в опозицію до розмовного мовлення, створюючи витончений, величний настрій. Релігійні цитати також служать як координати для його цінностей: готовності до жертв, вірності принципам, безумовної любові, служіння ідеалам. Релігійні цитати та алюзії у "Музеї покинутих секретів" відповідають подіям і стають певним ключем до розуміння дій персонажів.

Дослідниця Галина Випасняк звертає увагу на те, як Оксана Забужко зображує бійців УПА. За її словами, у романі "Музей покинутих секретів" ці бійці мають образ "українських національних героїв", які борються за незалежну Україну, і сама авторка продовжує міф національного героїзму. Однією з рис цього образу, за Випасняк, є "іконічність" (розумінається як метафоричне порівняння зі святими), яка знаходить відображення во внутрішньому світі персонажів.

Забужко створює цей образ різними способами - фотографію в тексті сприймається символічно, як ікону, і зображені на ній бійці виглядають як святі. Можна помітити, що Забужко робить паралелі між саможертвою Адріана та святими постатями, бо герой за будь-яку ціну буде захищати інших бійців та боротися за Україну. Авторка підсилює це враження, коли Адріан уявляє себе аналогічно до Христа на картині Брейгеля "Хрестна дорога". Забужко ідеалізує його, надаючи йому лише позитивні риси, наприклад, Стодола та Адріан закохалися в одну і ту ж дівчину, але, незважаючи на це, Адріан вирішив відкинути ненависть і ставитися до суперника як до "близького друга". У іншій

ситуації, коли боєць був близький до смерті, в нього було лише одне бажання - не відчувати страху та бажання втекти, і померти в бою з гідністю. Цитати з Біблії служать ілюстрацією дій героя, наприклад, під час зустрічі Гельци (Олени Довганьової) з Адріаном, саме святі тексти відображають його почуття

Оригінал: До лиха, ніколи не був забобонним — що йому сталося?! Передчуття якесь, чи що?.. Чого він перестрашився? „І в ту мить Ісус вичув в Собі, що вийшла була з Нього сила. І Він до народу звернувся й спитав: „Хто доторкнувся до моєї одежі? “. Й відказали Йому Його учні: „Ти бачиш, що тисне на Тебе народ, а питаєшся: Хто доторкнувся до Мене? “. А Він навкруги позирав, щоб побачити ту, що зробила оце”. [...] Тепер знав.

Tłumaczenie: Do licha, nigdy nie wierzył w zabobony – co się z nim dzieje?! Przeczucie jakieś czy co?... Czego się przestraszył? „...Jezus natychmiast uświadomił sobie, że moc wyszła od Niego. Obrócił się w tłumie i zapytał: „Kto się dotknął mojego płaszcza?”. Odpowiedzieli Mu uczniowie: „Widzisz, że tłum zewsząd Cię ściska, a pytasz: Kto się Mnie dotknął”. On jednak rozglądał się, by ujrzeć tę, która to uczyniła”. [...] Teraz wiedział [63, c.125]

Заходи, які відбулися з Адріаном, допомогли йому краще зрозуміти біблійний опис. У наступному прикладі біблійна алюзія створює певний емоційний заряд, який адекватно передається в перекладі. Цитати не виділені відповідною пунктуацією. Для перекладача це також певна перевірка ерудиції, оскільки він повинен визначити ці посилання:

"По всьому світу сталась новина. Ті слова були наче колядкою, ідучи, співали діти. - Маєш рацію, - сказав тихо Левко. Троє мудреців прийшли зі сходу, несучи дари Діві Марії [...]. Але Адріан уже відчував, що його воля зникає, - не як я хочу, але як Ти. Вставаймо йдемо, бо мій зрадник наближається. Ангельський хор вібрував, дзвін у вухах зростав, - десь далеко перед ними, за темною стіною, яку їм треба було подолати, дзвеніли дзвони святої Софії, в Небесній Україні, куди вони вирушали. "Від кохання більшого немає, як те, коли хто своє життя кладе за своїх друзів". Так, думав він. Так. Вона сказала правду" [63, 572 с].

"Zapadła cisza. Przez dzwonięcie w uszach Adrian słyszał, zdawało się, cieniutkie dziecięce głosy: śpiewały chórem, gdzieś daleko, może kolędę. – Prawdę mówi – cicho powiedział „Lewko”. Trzej Królowie przy-je-chali z wielkimi da-ry, złoto, mirra i kadzidło, oto o-fia-ry [...]. Ale jego wola już nie istniała – „nie jako Ja chcę, ale jako Ty. Wstańcie, pójdźmy; oto się zbliża ten, który mnie wyda”. Chóry anielskie wibrowały, dzwonięcie w uszach narastało – gdzieś daleko z przodu, po tamtej stronie ciemnego muru, który musieli pokonać, dzwoniły dzwony świętej Sofii, w Niebieskiej Ukrainie, celu ich podróży. „Większej miłości nikt nie ma nad tę, jak gdy kto życie swoje kładzie za przyjaciół swoich”. Tak, myślał. Tak. Powiedziała prawdę" [63, 480 c.]

У цьому фрагменті подано фінальну сцену історії життя бійця УПА. Адріан розуміє, що він і інші бійці приречені на смерть. Перекладачка впізнала біблійну алюзію "Ніхто більшої Любови не має над ту, як хто власне життя поклав би за друзів своїх", застосовуючи еквівалент "Większej miłości nikt nie ma nad tę, jak gdy kto życie swoje kładzie za przyjaciół swoich". У оригіналі використовується версія цитати з Біблії, перекладена на українську мову Іваном Огієнком. У цитатах з "Музею покинутих секретів" замість "душа" використано "життя", ймовірно, Забужко використала цей варіант через відповідність контексту або через те, що цей варіант використовується під час богослужінь греко-католицької церкви. У творі не зазначено релігійної приналежності бійця УПА Адріана Ортинського, але він міг бути греко-католиком, з огляду на період і місце подій. У "Музеї покинутих секретів" антиквар Адріан, який спостерігає за життям Ортинського через сни, зазначає, що він є католиком (Забужко 2009: 357). У польському перекладі використовується відповідний літературний переклад із так званої "Biblii Warszawskiej". Цей переклад відрізняється, наприклад, від Біблії Тисячоліття, яка використовується у літургії Католицької церкви. Мова Біблії Тисячоліття є простішою, легше зрозумілою на слух (порівняно з "Biblią Warszawską", яка містить архаїзми). Переклад цитати з "Biblii Warszawskiej" стилістично близький до цитати з "Музею покинутих секретів", і також використовується слово "життя" [63, с.39].

Слідуючи за розвитком характеру Ортинського, можна помітити, що Забужко надає йому певної святості, малюючи аналогію між ним і Ісусом. Навіть якщо візуалізувати цей фрагмент, він може нагадувати епізод з фільму про Христа: Адріан розуміє, що йому доведеться пожертвувати собою для своїх друзів, для України, і його останні думки спрямовані на Спасителя, на задньому плані розміщений хор ангелів. У цей момент боєць усвідомлює, що "його воля вже не існувала - "не як хочу Я, але як хочеш Ти. Встаньте, підемо; ось наближається той, хто мене видасть", у його словах помітні відсилки до біблійного тексту. У цьому фрагменті подано цитату з відомої української коляди "По всьому світу сталась новина", слова якої замінені еквівалентним текстом польської коляди "Narodził się Jezus Chrystus". У цьому фрагменті також є алюзії до біблійних текстів. Авторка робить порівняння між народженням сина бійця та Сина Божого, а також стражданнями, які чекають Україну - "кроваве Різдво нашого народу".

В тексті спостерігається використання аналогії між головним персонажем Ортинським і Ісусом. Це мовний засіб, який допомагає авторці надати Ортинському певної святості та релігійного підтексту. Ця аналогія використовується для передачі внутрішнього конфлікту Ортинського та його почуттів покликання. Візуальна і символічна аналогія до фільму про Христа: Уривок описує сцену, яка може нагадувати епізод з фільму про Христа, що включає розміщення хору ангелів на задньому плані. Це мовний засіб, який допомагає читачеві візуалізувати та асоціювати Ортинського з образом Ісуса Христа. В тексті вказуються фрази та слова, що містять алюзії до біблійних текстів. Наприклад, фраза "не як хочу Я, але як хочеш Ти" є посиланням на біблійний текст, де Ісус виражає підкорення Божій волі.

Уривок містить відсилку до української коляди "По всьому світу сталась новина" та її польського еквівалента "Narodził się Jezus Chrystus". Ця відсилка додає поетичності тексту та створює асоціації з релігійними образами.

Уривок містить символіку народження сина бійця та Христа, а також страждання України, що називається "кровавим Різдром нашого народу". Ця символіка розширює семантичне поле тексту та надає йому глибокий сенс.

У перекладі увага приділена збереженню відповідного стилю, образів і асоціацій з Різдром. Перекладачка виключила фразу "Син Божий народився!" через тавтологічний характер цієї конструкції в польському контексті, де "Boże Narodzenie" вже містить цю інформацію. У тексті є цитата з Одкровення святого Івана 15:3: "Великі та дивні діла Твої, о Господи", в польській біблійній традиції еквівалентним перекладом було б "діла Твої великі і гідні захвату, Господи". В перекладі вона була замінена іншою, трохи зміненою цитатою: "неізмірні суди Твої, Господи", що відповідає оригіналу у Римлян 11, 33-36: "неіслідженні суди Його". Біблійні цитати, зазвичай, мають багатозначне тлумачення. У вірші цей вираз можна розглядати у контексті особливості та незламності українського народу (головний герой малює паралель між символічним народженням нового життя на Різдром та життєвою силою та стійкістю спільноти, яка оживає, немов Фенікс з попелу, незважаючи на багаторазові спроби її знищення), крім того, біблійна цитата славить вчинки Бога ("діла Твої великі і гідні захвату") та Його справедливість. Подібну конотацію має фраза з цитати "неізмірні суди Твої", яка посилається на багатство Божого знання та те, що, навіть у важкі миті життя, Він дає світло надії (у вірші це проявляється у вигляді народження нового життя як віри в існування майбутнього для народу). Можливо, вибір іншої цитати у перекладі був обумовлений ступенем її впізнаваності серед польських читачів.

Описуючи стурбованості Адріана, який думає про неухильність смерті. Єдиною річчю, про яку він міг думати, було бажання гідно померти від кулі ворога в боротьбі за незалежність України. На цьому прикладі можна помітити, що авторка ідеалізує Адріана, підкреслюючи його героїзм. Цитати з Біблії передають ступінь напруги ситуації, а також відображають внутрішній світ героя. У важкий момент він вдався до текстів Святого Письма. У перекладі було збережено відповідний образ.

У цьому фрагменті були наведені слова святого Петра, який розповідав про страждання Христа: "Не дивуйтесь вогню, що вам посланий для випробування..." (в перекладі Івана Огієнка). У перекладі є цитата з Біблії Варшавської: "Не дивуйтесь, коли вас палить вогнем, який служить вашому випробуванню" (1 Петра 4:12). Інше посилання в тексті відноситься до слів Ісуса в Гефсиманському саду: "відверні від мене цю чашу" - ця версія трохи відрізняється від популярного перекладу Огієнка "пронеси мимо Мене цю чашу!" (Марка 14: 36). Варіант, використаний Забужко, використовується під час літургії греко-католицької церкви. У перекладі було використано цитату з Біблії "одверні від мене цю чашу", яка міститься в Новому Завіті Поповського-Войцеховського "одверні цей келих від мене" (можна помітити трохи інший порядок слів). Такий самий порядок слів, як у перекладі роману, має цитата з вірша Владислава Тарновського "одверні від мене цей келих", який міг бути використаний у Музеї... При виборі еквівалентів для цитат з Біблії в усьому творі вплинула наявність цих фраз в мові і їхню впізнаваність серед читачів, наприклад, змінені цитати з релігійних пісень або поезії, які відрізняються від тих, що містяться в виданнях Біблії, але добре відомі польському читачеві саме в цій формі. Польща і Україна мають трохи різні віросповідання та релігійні традиції. Православну віровіддільну громаду в Україні називають православною церквою, церквою. За правилами написання термінології православної церкви використовують назви 88 синонімічно: церква, православна церква або церква (Костиучук та ін. 2016). У перекладі було використано назву "Церква".

Цитату з української коляди повстанців "Чи чули ви, люди, сумную новину — закували у кайдани нашу неньку Україну..." перекладено зі збереженням рими "Чи чули ви, люди, сумную новину – в кайдани закували матір Україну...". Для українського читача ця коляда асоціюється з відповідними історичними подіями та надає додаткового емоційного змісту. Польський читач може асоціювати це зображення з Польщею, закутою в ланцюги (алюзія на одне з полотен Яна Матейка), тому в перекладі було збережено подібну конотацію.

Польські святкові вітання трохи відрізняються від українських, традиційне українське народне привітання "дай Боже тому, хто в цьому дому" асоціюється з щедрівками та колядками. Переклад "нехай Бог дарує щастя мешканцям цього будинку" містить у собі фразу "нехай Бог дарує щастя", яка часто використовується в привітаннях і може трохи відрізнитися в різних регіонах. Оскільки ця фраза викликає асоціації з привітаннями, а не з колядками, в оригіналі було використано слово "колядував", яке у перекладі було замінено на "вітав святково".

Адаптація культурних відтінків та реалій у романі Оксани Забужко "Музей покинутих секретів" під час його перекладу на польську мову - це складний і важливий процес, який вимагає уважності до деталей і розуміння контексту, в якому вживаються ці культурні відтінки та реалії. Оскільки у вас були наведені кілька конкретних фрагментів роману для перекладу, я розгляну деякі з них, а також відповідні адаптації та перефразування на польську мову:

Термін "хрущовки" є вкрай специфічним і пов'язаним з радянським періодом історії. Ці будинки були споруджені великою кількістю у масовому міському будівництві під керівництвом Нікити Хрущова, генсекретаря Комуністичної партії Радянського Союзу в 1950-60-х роках. Вони символізували перехід від сталінської епохи до більш "комунального" стилю життя, але водночас мали численні недоліки, такі як маленькі та незручні квартири, неякісні матеріали, і загальний брак комфорту.

Поняття "bloki piętrowe" або "masowe budownictwo mieszkaniowe" більш універсальні для польського читача, оскільки вони відображають загальну ідею масового будівництва житлових будинків у післявоєнний період. Вони передають сутність розміру і масовості цих будівель, але не нав'язують специфічного контексту радянської історії [63].

Такий підхід до перекладу допомагає зрозуміти сутність та контекст терміну для польського аудиторії, не завдаючи зайвих обмежень або асоціацій із радянським минулим, які можуть бути непотрібними у польському перекладі.

Термін "довгобуд" (українська мова) є специфічним поняттям, що вказує на будівництво, яке триває надто довго і може навіть не завершитися з різних причин, таких як фінансові труднощі або проблеми у виконанні. Український термін "довгобуд" складається зі слів "довго" і "будувати", що відображає саму суть цього явища.

У романі *"Музей покинутих секретів"* Оксани Забужко, який перекладено на польську мову, відбувається адаптація та трансформація культурних реалій українського суспільства та історії. Це важливий процес перекладу, оскільки дозволяє читачам іншої культурної та мовної спільноти краще розуміти контекст та особливості українського життя, відчутти атмосферу твору та співпереживати героям.

Ключовими аспектами адаптації є переклад термінів та виразів, які мають специфічне українське значення або історичний контекст. Наприклад, "хрущовки," як символ масового житлового будівництва в Радянському Союзі, можуть бути перекладені як "bloki piętrowe" або "masowe budownictwo mieszkaniowe," щоб польські читачі краще розуміли сутність цього поняття. Також, термін "довгобуд" може бути виразною адаптацією, яка передає тривалість та невдачу у будівництві, означаючи "budowa trwająca wiele lat" чи "projekt budowlany, що триває десятиліттями." Важливо, що адаптація культурних реалій не тільки передає смисловий зміст, але й дозволяє читачам відчутти атмосферу роману та вгледіти в український контекст, надаючи твору більшу глибину та живість. Такий підхід допомагає зберегти цінність оригіналу, одночасно зробивши його доступним та зрозумілим для аудиторії іншої мови та культури [51, с.20-23].

2.3. Специфіка перекладу метафор та образів роману Оксани Забужко

«Музей покинутих секретів»

У романі *"Музей покинутих секретів"* Оксани Забужко виділяється специфіка перекладу метафор та образів. Однією з найважливіших метафор є образ Софійського собору, який в романі стає просторовою метафорою пам'яті.

У розділі, де героїня Дарина розмірковує про свої враження від старих фотографій, вона порівнює їх зі своїм відвідуванням Софійського собору.

Ця метафора передає відчуття споглядання минулого через призму пам'яті та історії. Героїня співставляє великі очі на фресках святих у соборі з образами на старих фотографіях, і це викликає у неї відчуття зв'язку між минулим і сучасністю. Собор в романі виступає як символ пам'яті, який об'єднує різні епохи і відображає величезний часовий проміжок. Усередині цього храму, час зупиняється, і героїня може відчувати співіснування минулого і сучасного, а також зв'язок із буттям, втіленим у культурній пам'яті. Ця метафора є ключовою для розуміння образів та символіки роману, а також для передачі поняття пам'яті та історії через образи та мовні засоби. Вона допомагає читачеві сприймати різні шари значень та відчувати глибину роману, розкриваючи важливі культурні реалії та філософські концепції [52, с.237-243].

Специфіка перекладу метафор та образів у романі Оксани Забужко "Музей покинутих секретів" відображається у важливості канону української літератури для авторки. Забужко вважає, що видатні постаті, такі як Тарас Шевченко, Леся Українка і Григорій Сковорода, є постійно присутніми в українському культурному просторі через свої внески у літературу та філософію. У своїй творчості Забужко не лише посилається на цих видатних постатей, але також аналізує їхню спадщину у філософському контексті. Вона створює філософські роботи про Шевченка та Українку, а її проза містить інтертекстуальні посилання на їхню творчість.

У романі "Музей покинутих секретів" героїня Дарина використовує алюзії до творчості Лесі Українки. Наприклад, її роздуми про спосіб, яким можна було б вбити стару баронесу, нагадують сцену з одного з оповідань Українки. Ці алюзії передають глибокий зв'язок героїні з українською культурою та літературною спадщиною.

У романі "Музей покинутих секретів" Оксани Забужко, персонажка Дарина посилається на оповідання Лесі Українки під назвою "Жаль," в якому дівчина вбила баронесу свічкою, хоча в оригінальному тексті це була статуетка.

Ця аналогія викликає асоціації українського читача, який також буде знайомий із письменницею Лесею Українкою [53].

Проте для польського читача ці посилання не викликають асоціацій ні з твором, ні з її авторкою. Тому в даному місці додано виноску, в якій перекладач пояснює, хто така Леся Українка. Опис містить необхідну інформацію, завдяки якій читач дізнається, що ця постать є важливою для української літератури.

Важливо відзначити, що у мовленні Дарини та Адріана Ватаманюка зустрічається значна кількість цитат, включаючи цитати з класичної літератури, що відрізняє їх ерудицію в порівнянні з іншими персонажами. Таким чином, авторка підкреслює їхню освіченість [54, с.86-89].

Дарина Гощинська є киянською журналісткою, яка веде телевізійну програму "Латарнія Діогена" про видатних, але маловідомих українців. Вона освічена, розумна та харизматична, а її орієнтація на інтелект є однією з її основних рис. Через створені нею висловлювання, читач може відчутти спосіб мислення та ерудицію самої Оксани Забужко.

Мова у романі є одним із показників соціальних, часових та регіональних особливостей. Перекладачка Катажина Котинська написала статтю про переклад та мову у романі, в якій зазначила: "Дарина володіє українською мовою у київській версії, яка динамічна, така ж, як і вона сама.

У діалогах також видно, що, як досвідчений журналістка, вона адаптується до ритму свого співрозмовника та залежно від темпу бесіди модифікує словник, довжину речень. У перекладі її мову можна вважати свого роду "нормою", від якої інші мови персонажів відрізняються різними способами" [Переклад : с.40].

Мова Дарини відрізняється від мови Адріана Ватаманюка, оператора Антоші, офіцера КГБ Бучалова чи секретарки Юлічки. Адріан має коріння зі Львова, що також впливає на його мову. Про нього перекладачка говорить: "Адріан Ватаманюк - це фізик за освітою, що часто відображається у способі формулювання своїх думок та опису реальності. Він також проводить аналіз стану емоційного стану, використовуючи термінологію, запозичену з точних

наук, керується логікою і ретельно розрізняє причини та наслідки, шукаючи зв'язки між ними" переклад [с.40].

Переклад метафор та образів в романі Оксани Забужко "Музей покинутих секретів" може бути завданням, яке вимагає особливої уваги до деталей та контексту, оскільки цей роман містить багато символічних елементів і алегорій. Катажина Котинська, перекладачка роману Оксани Забужко "Музей покинутих секретів", намагалася зберегти емоційну і стилістичну атмосферу оригіналу через творчий підхід до вибору слів і виразів. Вона старалася передати не лише буквальний переклад, але й почуття, які супроводжують образи та метафори в українському тексті. Котинська ретельно враховувала контекст, в якому використовуються метафори, і намагалася знайти адекватні вирази та образи, які б виражали той самий смисл і враження, що мають читачі оригіналу. У своєму перекладі вона також звертала увагу на культурний та історичний контекст, що ми спостерігали в уривках вище, оскільки роман містить численні аллюзії до української і світової літератури, мистецтва та історії. Це вимагало від неї глибокого розуміння цих аспектів та здатності адаптувати їх для читачів, які можуть бути менш знайомі з українською культурою та історією. Такий творчий підхід допоміг Котинській створити переклад, який зберігає багатий семантичний і культурний зміст оригіналу і, водночас, зрозумілий і вражаючий для читачів у новій мові.

У випадках, коли деякі метафори та образи мають сенс в українському контексті і є неперекладними або втрачають своє значення в іншій мові, Катажина Котинська використовувала різні стратегії, щоб зберегти їх смисловий навантаження або адаптувати їх для аудиторії, яка не має знань про українську культуру та історію. Зазвичай включалися пояснення або додатковий контекст прямо в текст перекладу, як виноски або розширені описи, щоб читачі з інших культур зрозуміли сенс метафори чи образу [55, с.141-143].

Перекладач замінив неперекладну метафору або образ на аналогічну, яка має сенс в цільовій мові. Наприклад, якщо в оригіналі використовується метафора, пов'язана з українською природою, в перекладі може

використовуватися аналогічна метафора з природи цільової країни. Перекладач перекладав не лише слова, а й контекст, що оточує метафору або образ. Він може змінити ситуацію чи діалог так, щоб метафора стала зрозумілою у новому контексті.

Компромiс між збереженням сенсу метафори та її відтворенням в іншій мові. Такий підхід може включати в себе як прямий переклад, так і адаптацію.

Залежно від конкретної ситуації та контексту, перекладач вибирає найбільш відповідний спосіб відтворення метафор та образів з української мови в іншій мові з метою збереження їх сенсу та емоційної виразності.

Враховуючи контекст і обставини, у яких використовуються метафори та образи, іноді необхідно змінювати чи адаптувати їх для забезпечення зрозумілості читачам у новій мові. Це стосується кількох ключових аспектів:

Метафори та образи часто базуються на специфічних культурних асоціаціях, які можуть бути незрозумілими для читачів іншої культури. У таких випадках перекладач повинен замінити метафору або образ на той, який має еквівалентні асоціації в цільовій мові. Метафори та образи можуть пов'язані з історичними подіями або персонажами, які незнайомі аудиторії нової мови. В таких випадках перекладач повинен надати необхідний контекст читачам, аби вони зрозуміли сенс метафори.

Один і той же образ чи метафора мають різні відтінки в різних мовах. Перекладач повинен враховувати специфіку мови цільової аудиторії та вибирати вирази, які краще передають сенс оригіналу.

Метафори та образи визначають стиль та тон тексту. Перекладач повинен вибирати вирази, які відповідають стилю та тону оригіналу, забезпечуючи при цьому зрозумілість для аудиторії нової мови [56].

Іноді метафори та образи збережені, якщо вони мають важливий смисловий внесок у тексті. Однак в таких випадках перекладач повинен ретельно вивчати контекст і знайти спосіб передачі цього смислу на нову мову.

Зміна чи адаптація метафор та образів в перекладі є важливим завданням, оскільки це допомагає забезпечити зрозумілість та ефективність комунікації між

різними культурами і мовами. Культурні та мовні відмінності можуть призводити до того, що метафори та образи, які мають сенс в одній мові, стають незрозумілими або втрачають своє значення в іншій мові. В таких випадках перекладач повинен виявити чутливість до культурних контекстів та ідіом, що використовуються в оригіналі, і спробувати знайти еквівалентні або подібні образи та метафори в мові перекладу. Іноді це може вимагати творчого підходу та використання аналогій, щоб зберегти загальний сенс та настрій тексту. При цьому важливо, щоб змінені образи і метафори були логічно вписані в контекст і не порушували структуру тексту. Перекладач повинен також враховувати специфіку цільової аудиторії та використовувати мовні засоби, які будуть зрозумілі та відповідати стилістиці цільової мови. Відправний та цільовий текст повинні відтворювати однаковий емоційний і семантичний навантаження, незважаючи на те, що можуть відрізнятися мовні засоби, використовувані для досягнення цього ефекту.

У результаті успішної зміни чи адаптації метафор та образів перекладач забезпечує зрозумілість та адекватність перекладу, дозволяючи читачам у цільовій мові отримати той самий враження від тексту, що і читачі оригіналу.

Катажина Котинська зберегла еквівалентність та адекватність перекладу в романі Оксани Забужко "Музей покинутих секретів". Її творчий підхід та майстерність дозволили передати емоційну та стилістичну атмосферу оригіналу, зберігаючи важливі метафори та образи. У творчому процесі Котинська враховувала контекст і обставини, у яких використовувалися метафори та образи, та іноді змінювала їх, адаптуючи до польської мови, щоб зробити їх зрозумілими для читачів у новій мові. Вона виявила чутливість до культурних відмінностей і вдало впоралася з труднощами, пов'язаними з перекладом метафор та образів, що мають сенс в українському контексті, але можуть бути неперекладними або втрачати своє значення в польській мові. Важливим досягненням Катажини Котинської є те, що вона змогла передати глибокий зміст та настрій роману, зберігаючи структуру та стиль оригіналу, що робить її

переклад високооціненим серед читачів і критиків. Її робота свідчить про великий професіоналізм і відданість мистецтву перекладу [57, с.177-179].

Зазначений аналіз процесу перекладу роману Оксани Забужко "Музей покинутих секретів", виконаний Катажиною Котинською, свідчить про вражаючий рівень майстерності та розуміння важливості збереження еквівалентності та адекватності перекладу при врахуванні культурних та мовних різниць.

Катажина Котинська дбала про те, щоб переклад був еквівалентним оригіналу, що означає передачу того самого змісту, смислу та емоційної насиченості. Вона також зберігала адекватність тексту, забезпечуючи його зрозумілість для цільової аудиторії.

Перекладач виявила сенситивність до культурних відмінностей та вміло адаптувала метафори та образи до польської мови, забезпечуючи їх зрозумілість для читачів, які можуть бути менш знайомі з українською культурою. Перекладач урахувала контекст та обставини, в яких використовувалися метафори та образи, і змінювала їх відповідно. Це свідчить про ретельну роботу та глибоке розуміння як оригінального тексту, так і цільової аудиторії. Перекладач вдало зберігала структуру та стиль оригіналу, що робить переклад відчутним твором мистецтва сам по собі. Це важливо для того, щоб передати автентичну атмосферу оригінального тексту. Перекладач успішно передав глибокий зміст та настрій роману, забезпечуючи, що читачі польського перекладу зможуть долучитися до авторської ідеї та пережити той самий емоційний досвід.

Загальним висновком є те, що переклад роману "Музей покинутих секретів" Катажини Котинської є прикладом високопрофесійної та майстерної роботи перекладача, який докладав всіх зусиль, щоб зберегти цінність та глибину оригінального тексту, з одного боку, і забезпечити зрозумілість та доступність для нової аудиторії, з іншого боку. Цей переклад викликає високу оцінку читачів і критиків і служить прикладом високого професіоналізму в сфері мистецтва перекладу.

2.4. Ефективність відтворення стилю та мови авторки роману Оксани Забужко в процесі перекладу польською мовою Катажиною Котинською

Ефективність відтворення стилю та мови авторки роману Оксани Забужко в процесі перекладу польською мовою Катажиною Котинською грає важливу роль у збереженні автентичності та оригінальності твору. Відтворення стилю та мови авторки є завданням, яке ставить перед собою перекладач з метою передати читачам максимально точно враження від оригіналу.

Катажина Котинська, виконуючи завдання з перекладу, повинна була бути вкрай уважною до стилю письма Оксани Забужко. Це включає в себе вивчення авторського голосу, унікального словникового запасу, тонування та ритму роману. Перекладач повинен був виявити чутливість до стилістичних особливостей, ідіом та метафор, які використовувалися авторкою, і знайти адекватні аналогії та вирази в польській мові, які відтворюють ті ж емоції та смисловий заряд.

Досягнення ефективності відтворення стилю та мови авторки вимагає від перекладача високого рівня майстерності та ретельності. Катажина Котинська повинна була віддати перевагу відповідним мовним засобам, які відтворюють особливості авторського тексту, і водночас забезпечити зрозумілість для читачів польською мовою.

Збереження стилю та мови авторки у перекладі допомагає зберегти автентичність та оригінальність роману, роблячи його доступним для аудиторії, яка не володіє українською мовою, і забезпечує відтворення того самого літературного досвіду, який мала на увазі Оксана Забужко.

Перекладач, Катажина Котинська, повинна була ретельно вивчити оригінальний текст з увагою до стилю письма Оксани Забужко. Це включає в себе глибокий аналіз не лише голосу авторки, але й голосу персонажів у творі. Катажина мала розуміти та відчувати стилістичні особливості кожного персонажа, їхню мову, манеру висловлювання та внутрішній монолог.

Важливим було також розглянути унікальний словниковий запас, яким користується авторка та її персонажі, і врахувати особливості стилізацій, які можуть бути важливими для розуміння тексту. Ретельне вивчення стилю, голосу та мови було вирішальним фактором у забезпеченні точного та автентичного перекладу, який б відображав ідентичність авторського тексту [58].

Перекладач глибоко розумів та відчував стилістичні особливості оригіналу, які включають в себе різні аспекти тексту. До цих особливостей належить тонування тексту, яке може виражатися в емоційному навантаженні, відтінках, виборі слів та їхньому впливі на читача. Розуміння ритму оригіналу допомагає передати текстові його мелодійність, темп та фразові характеристики. Також, перекладач повинен був бути в змозі відтворити ідіоми та метафори, які є частиною стилістики авторки та визначають особливості її мови. Це допомагає відтворити мовну специфіку та максимально передати стиль авторського тексту в перекладі [59, с.1-17].

Для виразів, ідіом та метафор, які мають особливий смисл або виокремлюються в оригіналі, завданням перекладача було знайти адекватні аналогії в польській мові, які б передали ту саму емоційну силу та смисл, що містилися в українському оригіналі. Це вимагало не лише вміння використовувати подібні вирази в польському контексті, але і розуміння того, як ці вирази відтворюють емоційний та концептуальний зміст оригіналу. Наприклад, якщо український текст містив метафору про "вогонь душі", яка виражала палку емоційність чи страсть, перекладач мусив знайти аналогічний образ чи ідіому в польській мові, які б відтворили цю саму емоційну силу. При цьому важливо було врахувати контекст та постаратися, щоб переклад не звучав незвичайно або не надавав смислових розбіжностей, які б виходили за межі оригінального тексту [60, с.127-160].

Забезпечення зрозумілості для польських читачів було однією з ключових задач перекладача, Катажини Котинської. Під час перекладу роману Оксани Забужко, вона повинна була враховувати, що читачі польської версії можуть не мати досвіду з українською мовою чи українською культурою. Тому важливим

було зберігати стиль та мовну індивідуальність авторки, але при цьому перекладати так, щоб читачі могли зрозуміти контекст та смисл оповіді. Це передбачало використання більш загальноживаних слів та виразів в польському перекладі, а також пояснення або адаптацію тих аспектів тексту, які можуть бути незрозумілими або незвичайними для польського читача. Окрім того, перекладач мав враховувати специфіку польської культури та літературних конвенцій, щоб забезпечити максимальну зрозумілість та адаптованість тексту для цільової аудиторії [61, с.167-191].

Наведені вами роздуми стосовно перекладу твору Оксани Забужко вказують на важливі аспекти мовного адаптування та перекладу, особливо коли текст повинен бути доступним для аудиторії, яка може бути менш обізнаною з українською мовою та культурою.

Перекладач прагнув зберегти стиль та особистий мовний почерк Оксани Забужко. Це важливо для передачі оригінального тону та емоційної насиченості тексту. Один із методів адаптації полягає у використанні більш загальноживаних слів та виразів, які були б зрозумілі польському читачеві. Це допомагає зробити текст більш доступним та зрозумілим. Важливим аспектом є пояснення або адаптація тих аспектів тексту, які можуть бути незрозумілими для польського читача. Це включає в себе іншомовні вирази, образи, або культурні аспекти, які потребують додаткового контексту або пояснень. Перекладач повинен також був брати до уваги особливості польської культури та літературних конвенцій, щоб забезпечити, що переклад відповідає очікуванням та смакам польської аудиторії. Це включає в себе використання літературних прийомів та відомих літературних аналогій, які ближчі до польської літературної традиції. Головною метою цього підходу є зробити текст максимально зрозумілим та адаптованим для польської аудиторії. Це допомагає зберегти цінність та глибину оригінального тексту, не втрачаючи при цьому зрозумілості для читачів.

Цей аналіз підкреслює важливість та складність завдання перекладу, особливо коли потрібно враховувати культурні, мовні та стилістичні особливості

як вихідної, так і цільової мови для забезпечення належної якості перекладу та зрозумілості тексту.

Зрозумілість для читачів була важливим аспектом, адже вона допомагала зберегти комунікативну ефективність роману, дозволяючи польським читачам насолоджуватися та розуміти твір так, як це робили б українські читачі оригіналу. Вірність оригіналу є однією з найважливіших мет цієї перекладача, Катажини Котинської, під час перекладу роману Оксани Забужко "Музей покинутих секретів". Перекладач повинен був дотримуватися стилю та мови авторки, які визначали характер оповіді і створювали її неповторну атмосферу. Збереження стилю та мови авторки було важливим не лише для відтворення тексту, а й для збереження автентичності та оригінальності роману. Це включало в себе збереження авторських ідіом, метафор, образів і мовних особливостей, які були характерні саме для Оксани Забужко. Дотримання вірності оригіналу допомагало перекладачу передати читачам польської версії той же емоційний заряд, який містилася в оригіналі. Це дозволило зберегти інтегритет та цінність твору, зробивши його доступним для нової аудиторії, яка мала можливість насолоджуватися романом, як будто він був написаний на рідній для них мові.

Катажина Котинська успішно зберегла відповідність, адекватність і еквівалентність у процесі перекладу роману "Музей покинутих секретів" від Оксани Забужко на польську мову. Перекладач старанно досліджувала стиль і мову авторки, звертаючи увагу на голос персонажів, унікальний словниковий запас та стилізації. Це допомогло зберегти відповідність між оригіналом і перекладом, дозволяючи читачам відчувати той самий авторський стиль та ідентичність текстів [62, с.94-121].

Перекладач ретельно працювала над стилістичними особливостями оригіналу, включаючи тонування, ритм, ідіоми та метафори. Збереження цих стилістичних особливостей дозволило перекладу бути адекватним виразом авторського стилю та мови.

Перекладач ретельно підбирала адекватні аналогії для виразів, ідіом та метафор, які мали особливий смисл або виділялися в оригіналі. Це допомогло зберегти еквівалентність у передачі емоційної сили та смислу.

ВИСНОВКИ

У магістерській роботі під терміном «переклад» ми розуміємо процес передачі значення або змісту тексту з однієї мови на іншу. Основна мета перекладу полягає у забезпеченні зрозумілості та відтворенні сенсу оригіналу в іншій мові так, щоб читач отримав максимально точне уявлення про задум автора.

Він включає у себе розуміння культурних, соціальних та лінгвістичних відмінностей між мовами, а також врахування нюансів та виразів, які можуть мати різні відтінки значень у різних культурах чи контекстах. У нашій роботі ми розглядаємо лексичні, граматичні та стилістичні особливості роману «Музей покинутих секретів» Оксани Забужко.

У нашій роботі ми розглядаємо поняття «перекладацькі трансформації» та їх типи. Термін "перекладацька трансформація" може отримувати різні визначення в залежності від лінгвістичного підходу. Наприклад, за визначенням В. Ярцевої трансформації розглядаються як перетворення, що призводять до утворення складніших структур з простих синтаксичних структур. У процесі перекладу використовуються різноманітні типи перекладацьких трансформацій, які сприяють відтворенню тексту оригіналу на іншій мові. Лексичні трансформації стосуються заміни лексичних одиниць, таких як слова або фрази, з оригіналу на відповідні лексичні одиниці у цільовій мові. Граматичні трансформації включають в себе внесення змін у граматичні структури, такі як порядок слів, часи дієслів, відмінювання, спряження та інші аспекти граматики. Лексико-граматичні трансформації - цей вид перетворень об'єднує лексичні та граматичні аспекти. Вони охоплюють не лише заміну слів, але й внесення змін у структуру речень.

Також у теоретичній частині ми розглянули проблеми та особливості перекладу художніх творів. Перший етап перекладацької діяльності передбачає глибокий аналіз оригіналу, під час якого визначається сутність тексту та елементи, що використовуються автором для вираження семантики і стилю

оригіналу. На другому етапі обираються відповідні засоби в мові перекладу та літературі, що відтворюють ключові аспекти оригіналу. Третій етап описується як синтез та трансформація знань, отриманих на попередніх етапах, в нове художнє поєднання ознак, що відображають структуру і семантику оригіналу.

Проаналізувавши необхідні нам теоретичні матеріали, ми обрали для подальшої роботи переклад роману Катажина Котинська *«Музей покинутих секретів»*.

У другому розділі "Аналіз особливостей перекладу роману «Музей покинутих секретів» Оксани Забужко на польську мову Катажиною Котинською" проводиться дослідження лексичних, граматичних та стилістичних аспектів твору "Музей покинутих секретів" та їх відтворення в перекладі.

У результаті проведеного дослідження ми проаналізували, що лексичні особливості та їх типи становлять 30% від загальної кількості аналізованих трансформацій. Можна помітити, що перекладач вдало впорався із завданням передати спеціалізовану термінологію та жаргон, що використовується в оригіналі. Наприклад: *"W łazience - raczej bezbłędnie stylowej, niż luksusowej: bez przesadnych europejskich ozdób... - jeszcze pachniało niedawnym remontem* [Забужко, Музей..., 63, с. 440]." Цей переклад успішно передає специфіку оригіналу, дозволяючи читачам насолоджуватися твором із всією його глибиною та кольоровістю.

Також, 30% становлять граматичні особливості та їх типи. Авторка використовує власні граматичні конструкції або структури речень, які є властивими лише її стилю, щоб створити унікальний художній текст. Геть усе в ньому [Адріанові], одним поривом: *«..і те, як стояв, по-хазяйському виставивши ногу вперед, – а добре ж стояв, холера, не мож було ним не замилуватися: хоч і по команді «Спочинь!», як і всі вони, але цілий із себе стятий, бачний, як має бути.»* В оригіналі використовується вираз "по-хазяйському," який має важливий сенс для українського читача і відображає певний стиль та характер. Український перекладчик використав вираз *"w stylu gospodarza,"* що передає аналогічний сенс, але вже в контексті польської культури.

Також, стилістичні особливості становлять 40%. Метафори і образи Оксани Забужко можуть бути відчутними та сильними, але водночас вони завжди відзначаються оригінальністю та непередбачуваністю. Вона може використовувати яскраві природні аналогії, історичні алюзії або культурні символи для створення своїх образів. Наприклад, образ "заплетеного волосся" може символізувати взаємозв'язаність подій і долі персонажів, а "мозаїка" може відображати різноманіття життєвих історій, що складають загальний образ. Ці метафори допомагають створювати враження витканої історії зі складними взаємозв'язками та сенсами. Наприклад, образ "розтопленого скла" може відображати хрупкість та нестабільність людських стосунків, а "павутиння" може символізувати вплетеність долі героїв.

У ході дослідження було проведено аналіз лексичних, граматичних та стилістичних особливостей роману *"Музей покинутих секретів"* Оксани Забужко та їх перекладу на польську мову. Виявлено, що роман має багатий словниковий запас, використовує нестандартні граматичні конструкції та стилістичні прийоми. Перекладач Катажина Котинська успішно врахувала ці особливості, дотримуючись адекватності та еквівалентності перекладу, що дозволило зберегти структуру та ідентичність текстів.

У цій науковій роботі також була досліджена адаптація культурних аспектів та виразів у процесі перекладу. Виявлено, що перекладач успішно враховувала різницю у культурних контекстах, адаптуючи їх до мови перекладу, що сприяло збереженню сенсу та інтеграції місцевого колориту.

Досліджено також метафори та образи з оригінального твору. Перекладач вдало передавав їх значення та емоційну силу, що сприяло збереженню поетичності та глибини оригіналу.

У результаті оцінки ефективності відтворення стилю та мови авторки в перекладі було виявлено високий рівень відповідності та вірності перекладу оригіналу.

Дослідження підтвердило успішне виконання всіх поставлених завдань, а також вказало на важливість дотримання адекватності та еквівалентності у

процесі перекладу художніх творів для збереження їхнього стилю, сенсу та поетичності. У цілому, мистецтво художнього перекладу вимагає від перекладачів та інтерпретаторів обрання правильних рішень для кожного тексту з урахуванням його унікальних характеристик та потреб читачів. Тільки тоді можна досягти максимально точного та адекватного перекладу, який передає всю глибину та кольоровість оригіналу. Наприклад: оригінал: — так буває в пору закоханости: кожна випадкова мить, трапляючи в поле зору, набрякає, бубнявіє й спалахує навиліт: *«(..) tak bywa, kiedy człowiek się zakocha: każda przypadkowa chwila, trafiając w pole widzenia, nabrzmięwa, puchnie i rozbłyskuje na wylot».*

багатьох скоробагатьків - wielu nowobogackich, оце в принципі має підходити.

*«(...) zło samo z siebie jest bezsilne, cała jego siła w tym, że werbuje słabych, ** żeby mu służyli...»*

«зло само по собі безсиле, вся його сила — в тім, що воно вербує слабких собі на послуги...»

Отже, результати нашої роботи показали, що актуальність вивчення цієї проблематики полягає в тому, що переклад художніх творів є складним і багатогранним процесом, який вимагає від перекладача спеціальних знань і навичок. Характеристики перекладу художньої літератури включають в себе відтворення авторського стилю, збереження емоційної сили та смислу твору, а також адаптацію культурних відтінків і реалій. У першому розділі "Теоретичні аспекти дослідження особливостей перекладу художніх творів" розглядаються ключові теоретичні питання, які виникають у процесі дослідження особливостей перекладу художніх творів. Зокрема, детально розглядаються концепція перекладу та його роль у взаєморозумінні між культурами, перекладацькі трансформації та їх різновиди, а також проблеми та особливості перекладу художніх творів.

Підсумовуючи, можемо впевнено сказати, що це дослідження може мати наступний розвиток, у перспективі аналізований матеріал можна

використовувати на курсах польської мови, що слугувало б прикладом лінгвістичних особливостей перекладу з української на польську мову.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ананьян Е.Л. Концепція перекладацької еквівалентності у теорії перекладу. Методологія та історіографія мовознавства: матеріали наук.-практ. конф. (Слов'янськ, 25-26 жовтня 2018 р.) Слов'янськ, 2018. С. 7-10.
2. Андриєнко Т.П. Переклад як когнітивно-комунікативна діяльність / Т.П. Андриєнко // Наукові записки [Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя]. – Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2014. – С. 13–18.
3. Бабак Я.А. Мовні засоби репрезентації художнього простору в сучасній англійській прозі (на матеріалі роману Dymphna Cusack «Say no to death»). Сучасна філологія: тенденції та пріоритети розвитку: міжнар. наук.-практ. конф. (Одеса, 21-22 травня 2021 р.). Одеса, 2021. С. 62-65.
4. Білоус О. М. Теорія і технологія перекладу. Курс лекцій: доопрацьований та доповнений. : Навч. посіб. для студентів переклад. від-нь. Кіровоград : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2013. 200 с.
5. Голобородько Я. Резонансне слово Оксани Забужко в українській прозі. Вісник Національної академії наук. 2008. № 1. С. 45–50.
6. Гоменюк О. Концепт «війна» в індивідуально-авторській картині світу Оксани Забужко (на матеріалі збірки «І знов я влізаю в танк...»). Studia Ukrainica Posnaniensia. 2008. Vol. VI. P. 21–26.
7. Губа Л. В. Художній текст як об'єкт лінгвістичних досліджень. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». серія «Філологічна». 2015. № 58. С. 93–96.
8. Дерді Е.Т., Сахро А.С. Сучасні підходи до оцінювання якості науковотехнічного перекладу//Нова Філологія. Збірка наукових праць. Запоріжжя: ЗНУ. 2011. №45. 2011. С. 187-191
9. Должикова Т., Зубова Т. Жаргонізми в мові творів Оксани Забужко. Лінгвістика: зб. наук. пр. № 2 (14). Луганськ: ЛНУ імені Тараса Шевченка, 2008. С. 173–177.

10. Драган О.І. Сучасні технології управління і використання персоналу. Наукові праці НУХТ 2015. Том 21. №6. С. 117-125
11. Дружб'як С., Черниш Л., Винничук С. Особливості відтворення стилістичних засобів у німецько-українському перекладі (на матеріалі оповідань Юдіт Германн). Іноземна філологія. 2018. Випуск 131. С. 60-70.
12. Дудик П.С. Стилістика української мови: Навчальний посібник. Київ: Видавничий центр «Академія», 2005. С.368
13. Єрмоленко С.Я., Русанівський В. Літературна мова і художній переклад. Культура слова. 2018. №89. С. 66 – 77.
14. Єшкілев В. Ненароджений стиль. URL: <http://thule.primordial.org.ua/mesogaia/stile.htm>
15. Журавель Т.В., Хайдарі Н. І., Поняття перекладацьких трансформацій та проблема їх класифікації. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Філологія». 2015. №19. С. 148-150.
16. Забужко О. Музей покинутих секретів: роман. Вид. 2-е, доп. Київ: Факт, 2012. 830 с.
17. Загнітко А. П. Теорія граматики і тексту : Монографія. Донецьк : ДонНУ., 2014. 480 с.
18. Зайцева М. О. Особливості перекладу термінів у текстах на військову тематику. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 09. Сучасні тенденції розвитку мов. 2013. № 10. С. 96–102
19. Звонська Л. Л., Корольова Н. В., Лазер-Паньків О. В. Енциклопедичний словник класичних мов. Київ : ВПЦ «Київ. ун-т», 2017. 552 с
20. Зозуля О. Багатокомпонентні оказіоналізми в поезії Оксани Забужко. Мовні і концептуальні картини світу: зб. наук праць. 2010. № 30. URL: philolog.univ.kiev.ua/library/zagal/.../419_423.pdf
21. Іваницька Н. Текст в аспекті моделей оцінки якості перекладу. Теоретична і дидактична філологія Випуск 20. 2015. С. 189-197

- 22.Калініна Г.М. Краудсорсинг як інноваційний управлінський інструмент і змістова компонентна навчального посібника для керівників. Проблеми сучасного підручника. 2015, 15 (1). С. 230-239.
- 23.Кислюк Л. Сучасна українська словотвірна номінація: ресурси та тенденції розвитку: монографія. Київ: Вид. дім Дмитра Бураго, 2017. 424 с.
- 24.Кірнослова Н. Система трансформацій в українському та китайському перекладознавстві. Китайська цивілізація: традиції та сучасність. Збірник статей. 2007. С. 43–46.
- 25.Клепуц Л. Особливості емансипаційної функції ненормативної лексики у творчості Оксани Забужко і Анжели Картер. Літературознавчі обрії. 2010. Вип. 16. С. 247–252.
- 26.Клименко Л.В. Художній переклад як вид міжкультурної комунікації в контексті Євроінтеграції / Л.В. Клименко // Літературознавчі студії. – 2015. – Вип. 1 (1). – С. 228–235.
- 27.Ковтун О.В. Художній переклад як джерело фразеографії. Нова філологія: зб. наук. пр. Запоріжжя: ЗНУ, 2014. № 63. С. 74 – 82.
- 28.Козак Т. Б. Особливості художнього перекладу. Наукові записки Національного університету «Острозька академія» Серія «Філологічна». 2015. № 51. С. 221–223..
- 29.Козко О., Крамар Ю. Формування ідіолекту підлітка в художньому тексті роману Донни Тартт «Щиголь» та особливості його відтворення у перекладі. *Advanced Linguistic*. 2019. Випуск 3. С. 53-59.
- 30.Колоїз Ж. Неузале словотворення: монографія. Кривий Ріг: НПП «Астерікс», 2015. 156 с.
- 31.Коптілов В.В. Теорія і практика перекладу. Київ: Юніверс, 2003. 164 с.
- 32.Корнієнко А.І., Бугайова А.С. Ідіостиль автора: мовнолітературознавчий аспект. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Філологія». 2016. № 25, том 1. С.36-38
- 33.Ктитарова Н. К, Воронова З.Ю. Теорія перекладу : Навч. посіб. Дніпродзержинськ, 2013. 323 с

34. Кузнецова А.С., Коваленко А.Є. Стилiстичнi особливостi перекладу англomовної художньої лiтератури. *Нова фiлологiя*. 2020. №80. С. 312-318.
35. Лобода В. А. Перекладацькi трансформацiї: дефiнiтивний характер та проблема класифiкацiї. *Науковий вiсник Мiжнародного гуманiтарного унiверситету. Сер.: Фiлологiя*. 2019. Т. 4, № 43.
36. Мандзюк Б.Р. Функцiонування та роль iдiолектiв для характеристики персонажiв англomовних фiльмiв та особливостi їх перекладу (на матерiалi фiльму «The BFG») *Студентський науковий вiсник. Актуальнi проблеми сучасної iноземної фiлологiї*. 2017. С. 153-155.
37. Мiнцис Ю.Б., Калиняк О.Б. Перекладацькi трансформацiї у художнiх англomовних творах як засiб досягнення еквiвалентностi. *Фiлологiчнi науки: iсторiя, сучасний стан та перспективи дослiдження*. 2018. С.43-45.
38. Остапенко С.А., Горобей А.М. Порiвняльний аналіз застосування граматичних трансформацiй в процесi перекладу художнього твору. *Науковий вiсник ДДПУ iменi I. Франка. Серiя: Фiлологiчнi науки (мовознавство)*. № 15, 2021. С. 131-135.
39. Приймачок О. Типи лексичних трансформацiй у близькоспорiдненому художньому перекладi. *Лiнгвостилiстичнi студiї*. 2016. Вип. 4. С. 174- 180.
40. Прищенко К. В. Роль перекладацьких трансформацiй у процесi перекладу художнього тексту. *Журнал науковий огляд*. 2020. Т. 8, № 71.
41. Рубан Н.Ф. Художнiй переклад – дiалог мiж культурами Актуальнi проблеми науково-промислового комплексу рeгiонiв: II всеукр. наук.-техн. конф. (Рубiжне, 18-25 квiтня 2016 р.). Рубiжне: IХТ СНУ iм. В. Даля, 2016. С. 283-284.
42. Рушиць В.С., Дячук Н. В. Лексичнi трансформацiї у художньому перекладi. *Modern science, practice, society*. 2016. С. 407-409.
43. Саманьего Д.-М. А., Сiтко А.В. Синтаксичнi особливостi перекладу творiв художньої лiтератури. *Методологiя та iсторiографiя мовознавства: матерiали наук.-практ. конф. (Слов'янськ, 25-26 жовтня 2018 р.)* Слов'янськ, 2018. С. 87-91.

44. Селіванова О.О. Лінгвістична енциклопедія / О.О. Селіванова. – Полтава : Довкілля-К, 2011. – 844 с
45. Сіняговська І.Ю. Визначення та класифікація перекладацьких трансформацій у процесі художнього перекладу тексту. Наукові праці. Філологія. Мовознавство. 2014. Вип. 209. С. 89-93.
46. Стріха М. Український художній переклад: між літературою і націєтворенням (до постановки питання). Дух і літера. №11-12. С. 196-204.
47. Сухарєва, С. Атрибути національної самобутності в поезії Лесі Українки та її польськомовних перекладах: як словом висвітлити душу. Волинь філологічна: текст і контекст. 2022. № 33. С. 47–57.
48. Таран А. Динаміка семантичної структури слова як спосіб оновлення лексикону. У пошуках гармонії мови. До 80-ліття від дня народження чл.-кор. НАНУ, д. ф. н., проф. Н. Ф. Клименко. Київ: Вид. дім Дмитра Бурого, 2020. С. 374–380.
49. Таран Л. Жіночий простір: витворення цілісності : «Інопланетянка» Оксани Забужко [Текст] / Л. Таран // Березіль. 2005. № 12. С. 165–176.
50. Таран Л. Секрети не музейних таємниць [Текст] / Л. Таран // Українська культура. 2010. № 1-4. С. 30–31.
51. Ткач Л. Літературно-писемна традиція як джерело лексико-стильових інновацій О. Забужко. Урок української. 2003. № 8–9. С. 20–23.
52. Фабрична Я. Г. Критерії оцінювання якості письмових перекладів текстів з методики навчання іноземних мов // Науковий вісник кафедри Юнеско КНЛУ Серія Філологія, Педагогіка, Психологія. Випуск 29. 2014. С. 237-243
53. Харчук Р. Б. Сучасна українська проза: Постмодерний період : [навч. посіб.] / Р. Б. Харчук. – К.: Академія, 2008. с. 141
54. Чік Є.А. Художнє порівняння як елемент ідіостилю Донни Тартт (на матеріалі роману «Щиголь»). Вісник Рівненського державного гуманітарного університету. Секція 1. 2017. С. 86-89.
55. Шулік С. Актуальні проблеми художнього перекладу / С. Шулік ; наук. кер. О.О. Жулавська // Перекладацькі інновації : матеріали V Всеукраїнської

- студентської науково-практичної конференції, м. Суми, 12–13 березня 2015 р. / редкол.: С.О. Швачко, І.К. Кобякова, О.О. Жулавська та ін. – Суми : СумДУ, 2015. – С. 141–143.
56. Шюц А., Лукман Т. Структури життєсвіту; пер. з нім. В. Кебуладзе. – Харків: Фоліо, 2018. 540 с.
57. Яблочнікова В.О., Перекладацька адекватність та еквівалентність. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Філологія». 2019. Вип. 38. С. 177-179.
58. Яворська Г.М. Прескриптивна лінгвістика як дискурс. Мова. Культура. Влада. – К.: Ін-т мовознавства ім. О.О. Потебні. 2000. – 286 с.
59. Bretschneider U. Schöne neue Crowdsourcing Welt: Billige Arbeitskräfte, Weisheit der Massen? [Electronic resource] / U. Bretschneider, J. M. Leimeister // Proceedings zum Workshop Gemeinschaft in Neuen Medien. – 2011. – P. 1–17
60. House J. How do we know when a translation is good? E. Steiner & C. Yallop (Eds.). Exploring Translation and Multi-lingual Text Production: Beyond Content. Berlin: Mouton De Gruyter. 2013. Pp.127-160.
61. McDonough Dolmaya, Julie. Analyzing the crowdsourcing model and its impact on public perceptions of translation. The Translator 18.2. 2012. p.167-191.
62. O'Hagan M. Evolution of User-generated Translation: Fansubs, Translation Hackings and Crowdsourcing. The Journal of Internationalization and Localization. 2009. 1. P. 94-121
63. Zabuzko, Oksana. Muzeum porzuconych sekretów, tłum. Katarzyna Kotyńska. Warszawa: Wydawnictwo W.A.B, 2012. p.712
64. Suracka J., Wielokwivalencja w XIX-wiecznych przekładach rosyjskiej prozy literackiej na język polski (na materiale periodyków warszawskich z lat 1830 – 1899), rozprawa doktorska, skrypt, Warszawa 2013.
65. Tokarz B., Bariery kulturowe w przekładzie, [w:] Odmienność kulturowa w przekładzie, nr 25, red. P. Fast i P. Janikowskiego, przy współpr. A. Olszty, Katowice – Częstochowa 2008, s. 7 – 23.

66. Urbanek D., Pęknięte lustro. Tendencje w teorii i praktyce przekładu na tle myśli humanistycznej, Wydawnictwo Trio, Warszawa 2004.
67. Wilczek P., Różnice kulturowe jako wyzwanie dla tłumacza [w:] *Odmienność kulturowa w przekładzie*, nr 25, red. P. Fast i P. Janikowskiego, przy współpr. A. Olszty, Katowice – 305 Częstochowa 2008, s. 25 – 36.
68. Winiarska-Górska I., Szesnastowiecznych tłumaczy Biblii dialog z tradycją, „Poradnik Językowy” 5/2009, Warszawa, s. 51-81.
69. Zuber-Skerrit O., Translation Science and Drama Translation [w:] *Page to Stage – Theatre as Translation* [online] [http://books.google.pl/books?id=_DeOUBzJ25kC&printsec=frontcover&hl=pl#v=onepage &q&f=false](http://books.google.pl/books?id=_DeOUBzJ25kC&printsec=frontcover&hl=pl#v=onepage&q&f=false)
70. Żurowski A., *Prehistoria polskiego Szekspira*, Gdańsk 2007.
71. *Wielki słownik angielsko-polski PWN-Oxford*, red. J. Linde-Usiekniewicz, Warszawa 2005.
72. *Słownik frazeologiczny PWN*, oprac. A. Kłosińska, Warszawa 2005.
73. Gruca S. *Od lingwistyki tekstu do lingwistyki tekstu specjalistycznego* [wyd. 2 zmienione i uzupełnione] / S. Gruca. – Warszawa : [b.w.], 2007.
74. Gruca S. *Lingwistyka języków specjalistycznych* / S. Gruca. – Warszawa : [b.w.], 2008.
75. Gruca S. *Teksty specjalistyczne: językowe eksponenty wiedzy specjalistycznej* / S. Gruca // *Języki Specjalistyczne: zb. nauk.* / [red. nacz.: L. Karpinski (red. nacz.) i in.]. – Warszawa, 2008. – Nr 8 : *Kulturowy i leksykograficzny obraz języków specjalistycznych.* – S. 181–193.

RESUME

Celem pracy magisterskiej jest analiza osobliwości tłumaczenia powieści „*Muzeum porzuconych sekretów*” Oksany Zabużko. Cechy tłumaczenia fikcji obejmują reprodukcję stylu autora, zachowanie siły emocjonalnej i znaczenia dzieła, a także dostosowanie niuansów i realiów kulturowych. Jednym z ważnych aspektów badań jest analiza przekształceń tłumaczeniowych wpływających na jakość i efektywność tłumaczenia.

Praca składa się z dwóch rozdziałów. W rozdziale teoretycznym najpierw krótko opisaliśmy teoretyczne podstawy badania osobowości przekładu dzieł literackich. Następnie zastanowiliśmy się nad problemami i specyfiką przekładu dzieł artystycznych.

W drugim rozdziale przedmiotem naszej analizy stały się cechy leksykalne, gramatyczne i stylistyczne powieści „*Muzeum porzuconych sekretów*” Oksany Zabużko i ich przekładu na język polski autorstwa Katarzyny Kotyńskiej. W powieści „*Muzeum porzuconych sekretów*” autorka z sukcesem ucieleśnia ideę muzeum jako miejsca przechowywania i reprodukcji świata kobiet. Rozważa życie kobiet, ich losy, charaktery, wkład we wspólny skarb, budując całą ekspozycję kobiecego świata.